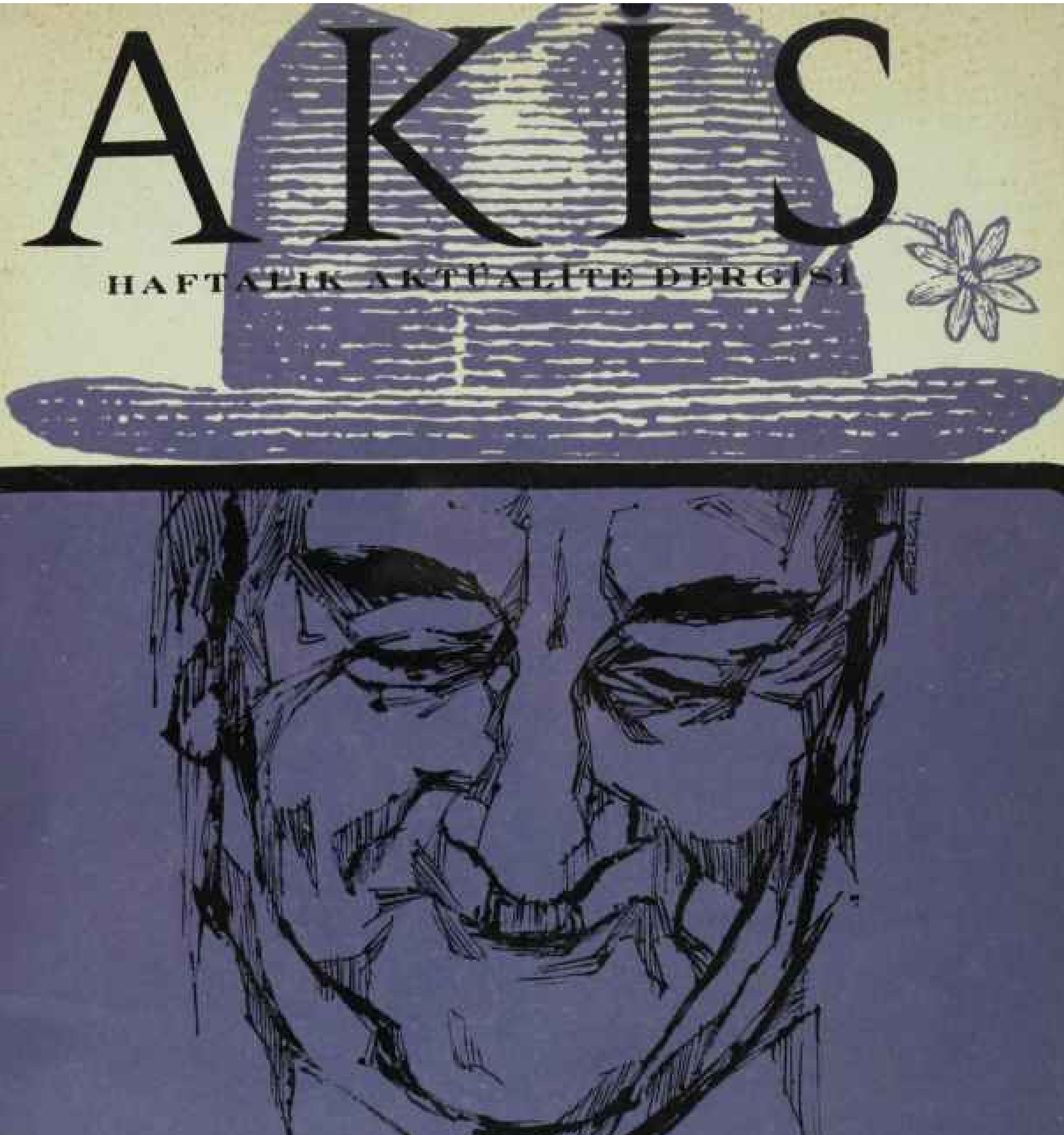
125 KURUŞ

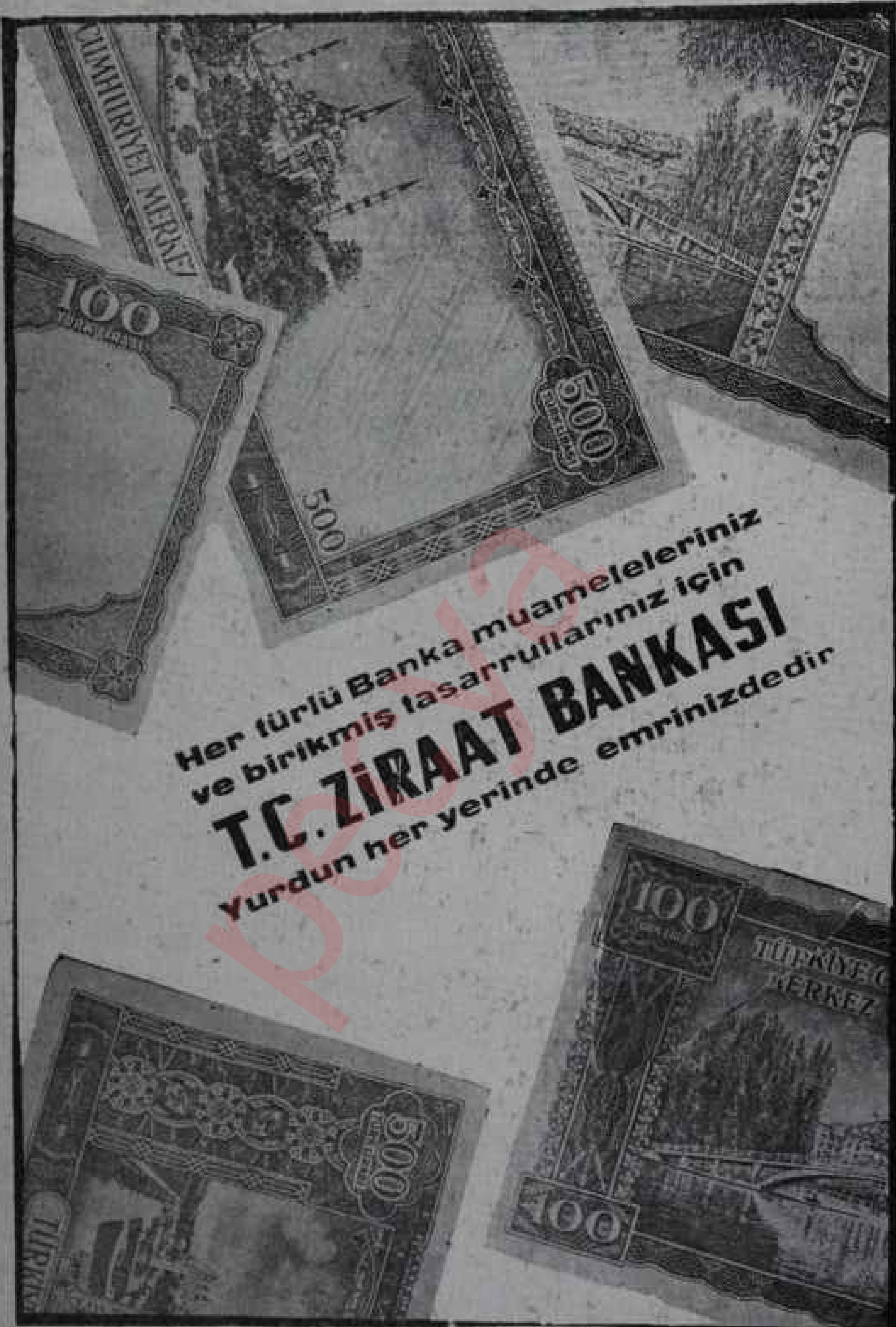
AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE DERGİSİ

SORUMSUZLUĞUN SORUMLULUĞU

CEMAL GÜRSEL

(Basın A: 1454 — 406)

KARADENİZ'DEN KIZILDENİZ'E

Arkeolog adayı ve Sanat Tarihi öğrencisi Engin Yücel, denemeyi adım adım takip etti. Aşağıdaki resmi, gölgede 51 derecede çekti. Çölde müthiş suhunet farkına rağmen lâstiklerin havası dert olmadı, diyor.

Lâstiklerin havası dert olmadı

Adapazarı fabrikasında imal edilen U.S. Royal lâstikleri bu yıl çetin bir denemeye tâbi tutuldu. U.S. Royal lâstikleri ile teçhiz edilen Ulusoy Hac kafilesindeki vasıtalar Karadeniz Kızıldeniz arasındaki denemeyi gidip-gelme 35 günde tamamlayıp Samsun'a döndü. Binlerce kilometre yapan, kızgın güneşte çölleri aşan, bıçak gibi keskin kayalar üzerinden geçen lâstiklerden biri Noter huzurunda, yenisi ile mukayese edildi ve evsafından birşey **kaybetmediği**, sapasağlam olduğu resmi zabıtla tesbit edildi.

Siz de kalitesi denenmiş U.S. Royal lâstikleri ile vasıtanızı donatınız. Denemede kullanılan lâstikler herhangi bir Royal bâyiinden alabileceğiniz U.S. Royal'lerin eşidir.

U.S.ROYAL

Harika birleştirici
CVC yalnız
U.S. ROYAL
lâstiklerinde vardır

yeni
TURiST
TURiST
TURiST
TURiST
TURiST
TURiST
TURiST
TURiST
KARADENİZ
TURiST
ÇAYI
T. C. TEKEL İDARESİ
TURiST ÇAYI
TURiST
TURiST

Sayı: 577 Cilt: XXXIII Yıl: 12

Sahibi ve Başyazarı:
Metin Toker

Yazı İşleri Müdürü :
Y. Yüksel Erdem

Bu sayıda Yazı Kurulu :

İÇ HABERLER KISMI: Kurtul Altuğ, Güneri Civaoğlu, Teoman Erel, Esemen Bostana (İstanbul). Seyfi Özgenel (İzmir) — DIŞ HABERLER KISMI: Halûk Ülman — MAGAZİN KISMI: Jale Candan. Tüli Sezgin, Hüseyin Korkmazgil — SİNEMA: Nijat Özön — KİTAPLAR: İlhami Soysal — TİYATRO: Lûtfi Ay — FEN: Daniyal Erk-

Kapak Kompozisyonu

SAN Organizasyon
Erkal Yavi

Kapak Baskısı

Rüzgârlı Matbaa

Fotoğraf

T.H.A.
Erdoğan Çiftler

Küse

Hürriyet Klişehanesi
Birlik Klişe Atölyesi

Abone Şartları

3 aylık	(12 nüsha)	12.50 lira
6 aylık	(25 nüsha)	25.00 lira
1 senelik	(52 nüsha)	50.00 lira

İlân Şartları

Santimi 20 lira
3 renkli arka kapak 3000 lira

AKİS Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Dizildiği yer

Rüzgarlı Matbaa

Basıldığı yer

Hürriyet Matbaası
Ankara

Basıldığı tarih

1.1,1966

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE DERGİSİ
RÜZGÂRLI SOK. No : 15
ANKARA - TEL: 11 89 92
P. K. 582

Kendi Aramızda

ПРАВДА

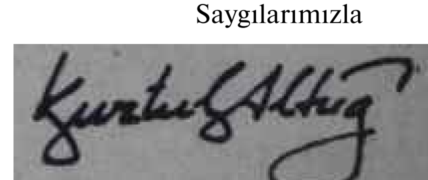
Önce "İsmet Paşayla 10 Yıl" tefrikasına başlayan, sonra Nâzım Hikmetin hapishaneden bir kadına yazdığı mektupları yayınlayan AKİS önümüzdeki haftadan itibaren son derece ilgi çekici yeni bir yazı serisine başlamaktadır. Yazı serisinin başlığı "Bilinmeyen Ülke — Adım Adım Sovyet Rusya "dır. Seri, geçenlerde bu komşu ülkeyi ziyaret eden Metin Toker tarafından hazırlanmaktadır. Metin Toker AKİS okuyucularına Rusyayı şimdiye kadar hiç kimsenin görmediği ve bilmediği taraftarıyla, tam bir objektiflik içinde anlatacaktır.

Düşünmek lazımdır ki Metin Tokere ruslar, memleketlerini çok az kimseye gösterdikleri gibi göstermişler, Başyazarımıza, seyahate çıkmasından evvel verdikleri sözü tutmuşlardır. Metin Toker, meselâ bir rus şehrinden veya köyünden geçerken her hangi bir evin önünde otomobilini durdurtmuş, "ben şu evin içini görmek istiyorum" dediğinde ruslar kendisine "buyrun" demişlerdir. Metin Toker böyle evlerde ne gördüğünü, kimlerle ne konuştuğunu, Rısyanın gerçekte ne olduğunu kendisine has üslubuyla hikâye edecektir.

Metin Tokerin Rusyayı ziyareti, Başbakan Kosigin tarafından kabul edilmesiyle Rusyada da bir hadise olmuştur. Meşhur Pravda, hiç âdeti değilken, bu kabul olayını birinci sayfasında büyük başlıkla vermiş ve Kosigînin Metin Toker tarafından sorulan soruların hepsine cevap verdiğini belirtmiştir.

Gelecek haftadan itibaren bu son derece ilgi çekici yeni yazı serimizi takip etmeyi unutmayınız.

Saygılarımızla

AKİS
HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI
Yıl: 12 Sayı: 577 10 Temmuz 1965 Cilt: XXXII

YURTTA OLUP BİTENLER

Cumhurbaşkanı Gürsel gazetecilerle konuşuyor
"Söz gümüşse, sükut altındır"

Millet

Bekleyen görev

(Kapaktaki Başkan)

Seçimlere üç ayın kaldığı şu sırada, eğer bunların bir "normal sükünet" içinde geçmesi bekleniyor ve arzulanıyorsa Devletin başında bulunan sayın Cemal Gürsele bir kaç görev düş mektedir. Bunların birincisi, sayın Cumhurbaşkanının Allah aşkına konuşmamasıdır. Buradaki "Allah aşkına" sözünün yadırganmaması lâzımdır. Zira sayın Cemal Gürselden konuşmamasını istemek için kullanılacak başka tabir kalmamıştır. Sayın Cumhurbaşkanının konuşma, çok konuşma, mütemadiyen konuşma merakı nereden gelmektedir, galiba bunun teşhisi artık devlet adamlarının ve politikacıların, sorum taşıyan makamları işgal edenlerin yetkisinden çıkmıştır. Sayın Cemal Gürsel, İhtilâli takiben bu ihtilâli yapanlar tarafından Devletin ba--na getirildiğinden bu yana, fazlı konuşmasıyla sorum sahiplerini hemen daima rnüşkil mevkide bırakmıştır. Bundan dolayıdır ki M.B.K. devrinde bir ara gazetecilerin Başbakanlık önünden uzaklaştırılmaları lüzumu hasıl olmuş, fakat konuşmadan duramayan Cemal Gürsel muhabirleri, gazetelere telefonlar ettirterek çağırmıştır. Sayın Gürselin bu huyu, Parlâmento tarafından sorumsuz Cumhurbaşkanlığı makamına seçildikten sonra da devam etmiştir.

Üç ay sonra Türkiye, belki de tarihinin en önemli seçimlerinden birini yapacaktır. Bu önem, İlk defa olarak bir takım iktisadî ve sosyal görüşlerin seçim platformunu teşkil etmesinden ileri gelmektedir. Sayın Cemal Gürsel her gün bir başka tonda yaptığı müdahalelerle ortalığı inanılmaz derecede karıştırmaktadır, Türkiye Cumhuriyetinin Anayasası sayın Cumhurbaş, kanına böyle bir yetki vermemektedir. Sayın Cumhurbaşkanı her türk vatandaşı gibi bu Anayasanın hudutları içinde kalmak zorunluğundadır. Sorumsuzluğun bir sorumluluğu bulunduğu sayın Cemal Gürsel tarafın-

Bu Devletin Şerefi

Metin TOKER

Bazen insanları bir şımarıklık sarası tutar. Böyle hallerde aklı kısa olanlar dünyayı avuçlarının içinde görürler. Kuvvetlidirler, kudretlidirler, küçük parmaklarını kaldırmaları arzularına kavuşmalarına yetecektir. Ona tecavüz ederler, buna meydan okurlar, ortalarda çalımlı çalımlı dolaşırlar. Tâ, kafaların bir kayaya tuşlayıp tarumar olancaya kadar!

Bundan birbuçuk yıl kadar önce, Türkiyede böyle bir grup vardı. Bunlar Tiirkiyenin ve türk milletinin demokratik rejime lâyık bulııunadığına inanmışlardı. Başlarında, bir sergüzeştçi yer almıştı. Küçük dağları kendisinin yarattığını sanıyordu. Bir marifeti affedilmişti. Bunu, karşısındakilerin zaafına vermişti. Onunla ve bununla temas etmişti. Bunların arasında bizim dostumuz ve müttefikimiz bulunan memleketlerin, yetkili mi yetkisiz mi oldukları fazla belli sayılamayacak temsilcileri de mevcuttu.

Bu satırların yazarı. 1963 yılının 9 Mayısında şöyle yatıyordu: "Bu millet demokrasiyle, bildiğimiz demokrasiyle, seçimle ve iktidarlı - muhalefetli bir siyasi bünye ile idare olunacaktır. Bunun dışında her usûl sadece felâket, sadece ıstırap, kan ve gözyaşı getirecektir. Zira demokrasiden gayrı bir rejimi, vuruşmadan bu memlekete kabul ettirmeye imkân yoktur. Vuruşma saati geldiğinde Menderes elinde, ne kadar kuvvet kaldığını gördü. 22 Şubatçılar da gördüler. Bu millet, bu ordu, bu gençlik, üçbuçuk babayiğitin önünde, tavuk gibi yatacak! Bu, milleti de, orduyu da gençliği de hiç tanımamak, 27 Mayısı hiç anlamamış olmak ihtilâl mefhumundan zerrece habersiz bulunmak demektir. Dün yetmeyen güç, yarın hiç yetmeyecektir."

Bu satırların yayınlanmasından oniki gün sonra Türkiyede bir darbe teşebbüsü oldu. Darbeyi yapanın inancının aksine, rejime sadık kuvvetler vuruştular. Vuruştular ve hayal sahiplerinin kafasını ezdiler. 21 Mayıs sabahı, Ankara sokaklarında vuruşma devanı eder ve kan akarken Hükümete, Demokrasiye ve Anayasa nizamına bağlı kuvvetlerin elindeki Ankara Radyosundan bir ses, altında Türk Silâhlı Kuvvetteri Başkomutanının imzası bulunan bir metni heyecan dolu sesle okuyordur "Üçbuçuk adam memlekete hiç bir zaman hâkim olamayacaktır.."

...ve olamadı da!

Bugün, ibret alınması gereken o dersin verilmesinden birbuçuk yıl kadar sonra, eli sopalı bir takım adamlar tekrar memleketin orasında veya burasında türemiştir. Bunlar memleketin her tarafında birden türeyen ve meşruiyeti meçhul bir dernek adına konuştuklarını söyleyen mukaddesatçı, gerici, halifeci ve padişahçı belirli tiplerin "vurucu kuvet"ini teşkil ediyorlar intibaını vermektedirler. Dernek bir yandan, makbuzlarla ve bazı sembolik adamların gölgesine sığınarak onu, bunu haraca keserken diğer taraftan da bu paraları profesyonel kumarbazların, sahtekârların gırtlaklarına tıkmakta, onları yer yer dolaştırmakta, onlara konferanslar verdirtmektedir. Bunlar, hiç bir fütur tanımadan, tıpkı Menderes günlerinde yaptıkları gibi, memleketin ne kadar sağlam kuvveti varsa hepsini topyekûn lekelemeye kalkışmakta, bir kızıl çamuru her önlerine gelene çalmakta, kendilerinden olmayanların mukaddes neleri varsa hepsine saldırmaktadırlar. Bu tiplerin arkasında fiilen bir büyük siyasi teşekkülün, resmen bazı sembolik adamların bulunması gecikmeyecek olan tepkinin şiddetini ve önemini arttıracak vehamettedir. Düşlerini geçirebileceklerini sandıklan partilerin toplantılarını basan, yurdun orasında ve burasında insan avına çıkan, sokak ortasında rakip dövüp rakip kovalayan nazi bozuntulara Hükümetten emir bekleyen devlet kuvvetleri tarafından yola getirilmedikleri takdirde seçim arefesinde Türkiyeyi tarifsiz karışıklıklar beklemektedir demektir. İsmet Paşa komünisttir, C.H.P. de komünisttir, üniversiteliler ve subaylar da komünisttirler, Ulu Hakan Abdülhamidi kim devirmişse nasıl masonsa, Menderes Efendimizi devirmiş bulunan bütün kuvvetlerin mensupları da aynı şekilde komünisttirler! Bunlar bir yandan memleketi ruslara devretmeye hazırlanırlarken diğer taraftan her türlü aile şeref, haysiyet ve din mefhumunu da ayaklar altında paralatmaya teşnedirler! Bunlara ölüm, bunların teşkilâtlarına ölüm, bunların taraftarlarına ölüm..

Ama ölüm saati, gerçek ölüm saati gelip çattığında kimin nerede can verdiğini, Türkiyede bu kuvvet dengesi devam ettiği süre kimin altta kaldığını bu memleket son defa olarak daha pek yakın bir tarihte gözleriyle görmüştür.

Bu devletin şerefi, bir seçime gidilirken demokratik oyunu oynayan bütün siyasî kuvvetlerin eşit korunma imkânlarını devletten bulmasını gerektirmektedir. Devletin kuvvetlerini, sistemimiz içinde Hükümet elinde tutmaktadır. Halbuki Hükümetin fiilen en sorumlu mevkilerinde bulunan öyle kimseler vardır ki bunlar yangına körükle gitmektedirler. Bir husus iyi bilinmelidir. Sözden kimseye zarar gelmez. Ama söz, sorum taşıyanlar tarafından ihtiyatsızca söylendi mi sorumsuzlar onu bin türlü tefsir ederler ve vur denilen yerde öldürmeler başlar. Bir küçük siyasi teşekkülü bu memleket için bir büyük tehlike diye görenler bulunabilir ve onların bu küçük siyasi teşekkülle uğraşmaları basit vatandaşlık hakkıdır. Ama, 19301ar Almanyasını hatırlatan usullerle değil. Zira başka vatandaşlar da herkes emin olabilir, bir iri siyasî teşekkülü belki o küçük siyasî teşekkülden de engin bir tehlike olarak görmektedirler. Eğer onlar da sopaları ellerine alır ve o iri siyasî teşekkülün mensuplarını kovalama ya başlarsa bu kahramanlar kaçacak deliği zor bulurlar. Bana vesile vermemek herkes için akıllılıktır. Zira vesile verildiğinde kimlerin kimlere "Allah aşkına bizi buradan kurtarın. Usun yüzümüze tükürüyorlar" diye telefonlar ettikleri ve yalvar yakar olduktan henüz unutulmamıştır.

Yağmur ekenin fırtına biçtiği hatırlardan hiç çıkarılmamalıdır. Bugün Türkiyede ortalığı karıştıranlar vardır. Yağmur ile fırtınayı ayıran ise sadece bir andır. Vuruşma isteyenler güçlerini iyi tartmalıdırlar. Bu ihtar bu sütunlardan 27 Mayısın, 13 Kasımın, 22 Şubatın ve 21 Mayısın hemen hemen arefesinde yapılmıştır. Bu derginin koleksiyonlarını açınız ve okuyunuz. Bir saatin ibrelerini geri çevirmeye şimdiye kadar hiç kimsenin gücü yetmemiştir. Saatte anahtarını ellerinde tutanlar gerçeklere gerçekçi gözle eğilmeleri anının gelip çattığını artık iyi bilmelidirler.

dan kaale alınmak istenmediği takdirde bu Anayasanın İcaplarının yerine getirilmesini istemek her türk vatandaşı için tabii ve basit bir hak olacaktır. Hükümet sorumluluğunu Hükümet Başkanı taşıdığına göre Devlet Başkanının Türkiye Cumhuriyeti Anayasası gereğince Hükümet adına konuşmak yetkisi yoktur.

Seçim kampanyası, dış görünüşün aksine, henüz bir anormallik taşımamaktadır. Ama bir Cumhurbaşkanı, nihayet tabii karşılanabilecek olaylar üzerinde durur ve bunların altını çizerse o olaylar alağanüstü bir önem kazanır. Sayın Cemal Gürsel, bu çeşit olayları, oturduğu makamın amplifikatöründen geçirerek büyütmektedir. Yassıadaya tünel kazarak sanıkları kaçırmak isteyenler bulunduğunu bu millet Cemal Gürselin ağızından duymuş ve Jetlerin orayı bir et ve kemik yığını haline getirebileceği yolunda hiç sempatik olmayan sözleri de gene ondan işitmiştir. 1961 seçimlerinden önceki müdahalelerin talihli müdahaleler olmadığı da artık herkesçe bilinmektedir. Sayın Cemal Gürsel sorumsuzluğunun gerektirdiği yere, Olimpus dağının tepesine çekilmedikçe ve arenada dolaşmakta ısrar ettikçe seçim karışıklıkları devam edecektir. Zira bizzat sayın Cemal Gürsel görmüş olmalıdır ki her sözü bir grup tarafından istismar edilmektedir ve bu istismar kendisinin hoşuna gitse de Türkiyenin bu kritik devresinde vatana, memlekete ve millete fayda sağlamamaktadır.

Devletin sayın Başkanına şu anda düşen bir başka görev, ihtiyatsızca kabul edilmiş bir takım dernek fahrî başkanlıklarından hemen ayrılmak ve bunların, kendi gölgesinde faaliyet göstermelerine imkân bırakmamaktır. Bu fahrî başkanlıkların kabulü bir hata teşkil etmiştir. Ama bunların içinde, fikir savaşı yapıyor gibi eşkıyalık yapanların bulunduğu sabit olduktan sonra onların fahrî başkanlıklarının muhafazası daha vahim bir yeni hata teşkil etmektedir. Eğer sayın Gürsel bir açıklama yapmak istiyorsa, bu çeşit derneklerle ilgisini kestiğini açıklamalıdır.

Sayın Cumhurbaşkanı, Türkiyede sadece devleti temsil etmektedir. Memleketin sağlam kuvvetleri üzerinde iegal ettiği makamın sağladığı otoritenin dışında bir otoriteye sahip bulunmadığı çok tecrübeyle ortaya çıkmıştır. Bu konuda hatalı hesaplar yapmak mutlaka hatalı neticeler doğuracaktır. İnsanlar, kim olurlarsa olsunlar, yetkilerinin ve güçlerinin hudutları içinde kaldıkları süre başarı kazanırlar. Bir seçim arefesinde bu prensibin unutulmaması, bir takım -iyi niyetli de olsa- tehlikeli heveslerin ortadan kalkmasına çok yardım edecektir.

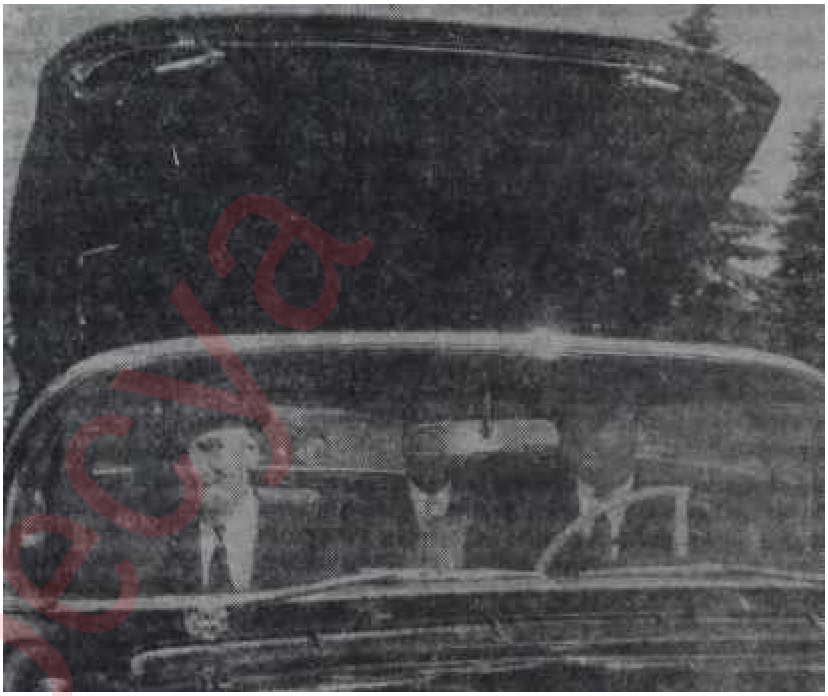
Sayın Cemal Gürselin, seçimlerin memleket için mutlu bir hava içinde cereyanını samimiyetle arzuladığını herkes bilmektedir. Kendisinin mutlaka bilmesi gereken husus, gölge etmemesinin arzusuna en büyük ihsan olacağı ve şimdi tuttuğu yolun tarifsiz karışıklıklara vesile verebileceğidir. Cumhurbaşkanlığında muhafaza edilecek sükûnet, seçimlere giden Türkiyede sükûnetin ilk şartıdır...

Demokrasi

Bir zincirin halkaları

O gün İstanbul hemen hemen yılın en sıcak günlerinden birini yaşıyordu, Floryada Cumhurbaşkanlığı Köşkünün etrafındaki plajlara akın eden İstanbullular, Marmara denizinin lâcivert sularında serinliyorlardı. Yaprağın dahi kımıldamadığı saat 15 sıralarında, İstanbul gazetelerinin siyasî muhabirleri, Köşkün yaverlere ait salonunda toplanmışlardı. Gürsel bir basın toplantısı yapacak ve son günlerdeki olaylarla ilgili olarak konuşacaktı. Ama Gürsel konuşmayı ve hele gazetecilerle konuşmayı çok sevdiği halde, dakikalar ilerliyor, toplantı bir türlü başlamıyordu.

Gazeteciler merak içinde bekleşirken, gecikmenin sebebi anlaşıldı. Motosikletli polislerin refakatinde Köşke doğru ilerliyen siyah bir otomobilden, önce Başbakan Suat Hayri Ürgüplü, sonra Yardımcısı Süleyman Demirel ve nihayet Millî Savunma Bakanı Hasan Dinçer indiler. Gelenlerle gazeteciler. Köşkün, Gürselin bulunduğu çalışma odasına hep birlikte girdiler. Gürsel önce, Ürgüplüye yer gösterdi, yanına oturttu. Demirel ise uzakta bir koltuğa, oturmuştu. Gürsel onu da "şöyle yakına gel, Süleyman" diyerek masanın karşısındaki koltuğa çağırdı.

Gürsel bir gezintide
Havayı bozanlara dikkat!

Gazetecilerin sorulan daha çok sağsol meseleleri, partilerin tutumları, propaganda kampanyaları ile ilgili oldu. Son Bursa olaylarına değinildi. Gürsel, aşırı akımlarla ilgili bir soruya:

"— Sol akımlarla mücadele, sosyal adaleti gerçekleştirmekle olur. Hükü-

met ve Meclis bu hususta son hızla çalışmaktadır" diyerek cevap verdi.

Son Havadis gazetesi muhabirinin Bursa olayları ve Komünizmle Mücadele Derneğinin faaliyetleri ile ilgili bir sorusunu ise Gürsel şöyle cevaplandırdı:

"— Bursada vukubulan hadiseleri öğrenmiş bulunuyoruz Memlekete zararlı olduğunu kabul ettiğimiz fikir ve inançlar zorbalıkla değil, fikir ve uyarmalar yoluyla düzeltilebilir. Bursadaki olaylar memlekete fayda yerine zararlı olacaktır. Zorbalıkla fikirlerin durdurulması doğru değildir. Ben zorba bir derneğin fahri başkanlığını da istemem!.."

Her gün bir telden

Cumhurbaşkanının hafta başında söylediği bu sözler, bir suredir memleketin en nazik bir konusu üzerinde her gün bir başka istikamette beyan ettiği fikirlerin sonuncusunu teşkil etti. Bu fikirlerin hepsini gözden geçirenlerin bir fikir sahibi olmalarına imkân yoktur. Zira Cumhurbaşkanı bir gün ak dediğine ertesi gün kara. bir gün var dediğine ertesi *gün* yok demiştir. Nitekim, "memnuniyetle" kabul ettiği bir derneğin fahri başkanlığını, şimdi bu derneğin "zorba" olduğunu bildirerek istememesi de bunun bir yeni delilini teşkil etmiştir. Gerçek şudur ki Cumhurbaşkanı herkese, kendisiyle birlikte olduğu zehabını vermekten hoşlanmıştır ama işler bir anda öylesine arap saçma dönmüştür ki hiç yoktan bir tozkoparan fırtına memleketin siyasî hayatını tehdit etmeye başlamıştır.

Cumhurbaşkanı Cemal Gürselin 18 Haziran 1965 tarihinde Cumhuriyet gazetesinde yer alan özel demeci şöyledir:

"— Aşırı sol tehlikesi sunidir. Türkiyede, hemen soyliyeyim komünistlerin sayısı mahduttur. Yani kandırılmışlar azdır. Ama parayla tutulanlar, bu azınlığı çoğunluk gibi gösteriyorlar. Böyle bir çabaya farkında olmadan bazı gazeteler ve politikacılar da katılıyorlar. Neticede tehlike var hayalî günün konusu haline geliyor.."

Demeçte Gürsel, Türkiyede her türlü fikrin münakaşa edilmesi gerektiğine de işaret etmiş ve:

"— Özgür bir memlekette müspet de, menfi de konuşulacaktır zaten böyle konuşmanın olmadığı ülkelerde fikir hürriyeti değil, fikirsizlik hürriyeti vardır" demiştir.

Gürsel, geçen ayın sonlarında izmirden döndükten sonra verdiği demeçte ise, sanki birkaç gün önceki demeç kendisine ait değilmiş gibi, Türkiyede büyük bir komünist yeraltı teşkilâtını imâ etmiş ve gazetecilerin ısrarı üzerine dayanamamış, gene konuşmuştur:

"— Memlekette neler olduğunu ve komünist tarafın nasıl çalıştığını herkesten daha iyi biliyorum. Mücadelede en büyük vazife, milliyetçi ve komünizm düşmanı basına düşmektedir.."

Cumhurbaşkanının o gün yapmış olduğu 180 derecelik dönüş sadece bundan ibaret olmamış ve kendisine teklif edilen "Türkiye Komünizmle Mücadele Dernekleri Fahri Genel Başkanlığı"nı memnuniyetle kabullendiğini şu tantanalı demeçle açıklamıştır:

"— Memnuniyetle kabul ediyorum! Kanunlarla mücadele etmekten ziyade komünizme siyasi teşekküllerle karşı koymak daha müessir ve daha faydalıdır.."

Ancak, aradan daha birkaç gün geçmeden Gürsel, bu derneklerin "kanunlardan daha faydalı olan" faaliyetlerini basılan açık oturumlar, tiyatrolar, sinemalar ve nihayet son olarak Bursada TİP kongresinin başına gelenler, sayesinde müşahede imkânını bulmuş ve gene bir basın toplantısı yaparak, böyle bir derneğin, fahri de olsa, genel başkanlığını reddettiğini söylemiştir! Ama Gürselin bu son çıkışına artık hiç kimse "bravo!"' dememiştir.

His ve mantık

Cumhurbaşkanının değişik tutumlarını, o gün hangi gazeteyi okumuşsa onun tesiri altında kalmasına verenler vardır. Fakat Cumhurbaşkanının sözlerinin çizdiği grafik, politik hayattaki eğrilere kesin bir bağlılık göstermektedir. Meselâ önce Tür-

Kulağa Küpe...

Yukardaki fotoğraf Yeni İstanbul gazetesinde "Demireli Çağırıyor" başlığıyla yayınlanmıştır.

Hani boşuna, "İnsanın aptal dostu olmasından akıllı düşmanı bulunması evlâdır" dememişler!

kiyede komünizm tehlikesinin suni ola rak yaratıldığından bahseden Gürsel, Demirelin Karadeniz gezisi ve bu gezi nin temel felsefesini teşkil eden "komünizme ölüm" sloganının -ki bu sloganla lekelenmek istenen CHP olmuştur- etkisi altında derhal fikir değiştirmiş, komünizm tehlikesinden bahsetmeye başlamış ve hattâ, Komünizm le Mücadele Demeğinin fahrî Genel Başkanlığını bu suretle kabullenmiştir!

Bu derneğin, A.P. tarafından bir âlet olarak ve siyasî maksatlarla, daha doğrusu CHP'yi vurmak için kullanıldığı artık sabit hale gelmiştir. Derneğin tertiplediği toplantılar AP'nin seçim toplantıları mahiyetindedir. Bun larda halkın bir kısmı bir başka kısmının aleyhinde açıkça tahrik edilmekte ve her öne çıkan komünistlikle suçlanmaktadır, CHP'nin yurt çapındaki seçim kampanyasını Toprak Reformu ve Petrol Kanunu üzerine bina edeceği bilindiğinden Komünizmle Mü cadele Derneği şimdiden bu iki temel unsurun "komünist tahriği" olduğunu yaymaya çalışmaktadır. Kampanya açıldığında AP böylece, en büyük rakibinin silâhlarını kötülemek için zemini hazır ve müsait bulacaktır. Bundan dolayıdır ki eski "dinsiz", "zındık" gibi DP sloganlarının yerini AP'nin "komünist" damgası almıştır. Fahrî Başkanlığını Cemal Gürselin yapmasından da cesaret alan bu derneğin mensupları şimdi her yerde şu temaları işlemektedirler:

"— Sosyal adalet: komünist icadı!."

"— Toprak reformu: kızıl parmağı!."

"--Eğitim, bilim, teknik: allahsızlar, dinsizler, mukaddesat düşmanları!.."

Ancak ithamlar sadece bu tip genel konulara inhisar etmemekte, ayrıca belirli çevreler, şahıslar da aynı sloganla yıpratılmak istenmektedir. Meselâ geçen ayın sonlarında, Iğdır ve Karsta mevcut Komünizmle Mücadele derneklerinde yapılan toplantılarda, aralarında bazı üniversite -Erzurum Atatürk üniversitesi- öğretim üyelerinin de bulunduğu bir avuç adam öyle bir tablo çizmiştir ki, âdeta Türkiyede komünist olmıyan bir tek ken dileri kalmıştır!

Bu toplantılarda yapılan konuşmalara göre, Milliyet, Akşam, Cumhuriyet, Ulus gibi gazeteler müseccel komünistlerin elindedir. Ankara ve İstan bul Radyoları ile bunların programlarını kullanan il radyoları da komünistlerin elinde ihtilâllerde ilk hedef radyolar olduğuna göre bu hesaba bakılırsa, Türkiye çoktan elden çıkmış demektir!- bulunmaktadır. Bu yüzden herkes elindeki radyoyu postahanelerde mühürleterek teslim etmelidir. Devlet Tiyatroları da komünistlerin elindedir. Ancak, milliyetçi gençlerden ürktükleri için fazla ileri gidememektedirler. Üniversite gençliği, profesörler, öğretmenler hep komünisttirler.

Gürsel ve Başkanlık forsu

Forsun önemi

Bu ithamlar, aslında bütün kofluğu na ve bütün boşluğuna rağmen, sindirme politikasının tipik örneğini teşkil etmektedir.

Ancak işin daha da fenası, bu sözlerin sahiplerinin "el şakasına da kal kısmaları, sokaklarda "komünist avı" na çıkmaları ,bir avuç eli sopalı adam bularak memleket asayişini zedelemeleridir. Zira aslına bakılırsa, Toprak Reformu ile Petrol Kanununu komünist tahriki göstermek ve Gromikonun eşinin elini öpmesinden İnönünün komünist olduğu mânasını çıkarmak büyük bir tesir yapmamaktadır. Bu, sadece, hücuma uğrayanları sinirlendirmekte ve onları aynı tarz mukabeleye zorlamaktadır. Nitekim bu hafta, Komünizmle Mücadele Derneği bütün tahriklerine devam ederken halkın karşısına çıkan İnönü "En önemli meseleniz nedir?" diye sorduğunda "Toprak Reformu" cevabını almıştır.

Liderler arasında

Konu, geçen haftanın içinde, siyasî parti liderlerinin Meclis çalışmalarıyla ilgili toplantısında da ele alınmıştır. Bu toplantıda İnönü Toprak Reformu ve Petrol Kanununun çoğunluğu elinde tutan İktidar tarafından çıkarılmak istenilmediğini söylemiş ve bu hususlarda İktidarla Muhalefet arasında derin görüş ayrılığı bulunduğunu bildirmiştir. Gerçi Ekrem Alican buna itiraz etmiş ve CHP'nin bun lan seçimlerde işlemek istediği için çalışmaları sabote ettiğini ileri sürmüştür ama bu itiraz fazla ciddiye alınmamıştır. Zira İnönü, "Niçin, kendi arzuladığınız gibi olarak dahi Toprak Re formu ile Petrol Kanununu çıkarmıyorsunuz?" diye sorduğunda YTP'nin Genel Başkanı verecek cevap bulama mıştır. İnönü, İktidarla Muhalefet ara smda uyuşma olamayacağını da bildir miş, "meselâ siz, toprak sahiplerinin elinde 5 bin dönüm toprak kalmasını istiyorsunuz, halbuki biz bunun hiç bir halde 1500 dönümü geçmesini istemiyoruz" demiştir.

Aslında, bu konularda seçim yoluyla milletin arzusunun tesbiti bir lüzum olarak ortada görünmektedir. Nitekim CHP seçim kampanyasında bunu yapacak, halka o iki esaslı konuda kendi görüşünü -ötekilerin görüşleriyle farkını da söyleyerek- bildirecek ve oyu öyle isteyecektir. AP'nin bir takım düzmece dernekler vasıtasıyla şimdi yapmak istediği şey bu tartışmayı fikir platformundan indirip bir kör döğüşü haline getirmektir. Zira AP fikir platformunda kendisini kuvvetli görmemektedir.

Ancak AP resmen, CHP'ye karşı da çıkmamakta ve komünistlik isnadını ufak TİP üzerinde teksif etmektedir. Buna mukabil, el altından suçlanan tabiî CHP olmaktadır. Fakat CHP toplantılarını basmaya güç yetmeyeceği bilindiğinden Komünizmle Mücadele Dernekleri kızıl boyaya batırılmış fırça lar gibi kullanılmaktadır.

Bütçeden sağlanan 300 bin liralık tahsisatla birkaç hafta içinde korkunç ve kapkara bir çığ gibi büyüyen ve bütün Türkiyeyi kaplıyan Komünizmle Mücadele Dernekleri, Anadolunun her tarafında faaliyet halindedir ler. Başlarında DP'nin örtülü ödenek tırtıkçısı meşhur Necip Fazıl Kısaküreğin bulunduğu "ümmetçiler ve milliyetçiler" güruhu -bunlar Petrol meselesinde yabancı şirketlerin, Toprak Reformunda, sosyal adalette toprak ağalarının yanında, millî sanayiin kar şısındadırlar- bu derneklerin Hazineden temin ettikleri parayla bütün Tür kiyeyi adım adım tarayarak, nutuklar çekmekte ve ileriye, iyiye, güzele yönel miş bütün müesseseleri tahrip amacını gütmektedirler. Kısakürek ve milliyetçi arkadaşlarının bu yolda en güvendikleri slogan, avuç avuç fırlatılan bir kara çamurdur: "Komünistler! Moskova uşakları!"

Hitler Almanyasının ünlü SS'leri, Mussolini İtalyasının kara gömlekli sergerdeleri ne ise ve DP devrinin VC teşkilâtı ne anlam taşıyorsa. 1965 Tür kiyesinde Komünizmle Mücadele Der nekleri de aynı şeydir. Bu derneklerin estirdiği terör havası birkaç ay içinde bütün Türkiyeyi kaplamıştır. Bu teşkilâtın Ankaraya yaptığı bir uyarma, en seçkin öğretmenlerin Bakanlık emrine alınması, tiyatroların, sinemaların, açık oturumların, ve hattâ parti binalarının basılması için kâfidir. Son birkaç ay içinde bunların pek çok örneği görülmüştür. Komünizmle Mücadele Dernekleri âdeta, Anayasanın Yasama. Yürütme. Yargı gibi aslî güçlerinin yanında yeni bir kuvvet olma yolundadır: zorbalık!..

Besle kargayı..

Estirdiği havayla gayrimeşru bir kuruluş olduğunu açıkça ortaya koymuş olan bu sapık derneklerin gelişme si için Bütçeden ayrılan 300 bin lira suyunu çekince, koçancılık veya daha gerçek deyimiyle haraç faslı başlamış, derneğin mensupları dükkan dükkân, ev ev dolaşarak Komünizmle Mücadele için teberru toplama kampanyasına girişmişlerdir. Çok kimse, meselenin aslım bilmesine rağmen -hele bu kimse CHP'li ise, komünist ithamının altında ezilmemek için- derhal cebine dav ranmaktadır. Böylece derneğin kasasına giren yüzbinlerce lira, 1960 öncesi V.C, saltanatının ihyası yolunda kullanılmaktadır.

Bu derneğin yöneticilerinin genellikle APli teşkilât yöneticileri olması, der neğin siyasî yönünün de olduğunu ortaya koymaktadır. Meselâ Bursa TİP kongresini basan dernek mensuplarını yönetenlerden Dernek Bagkanı Avukat Mithat Teomanın AP İl İdare Kurulu Üyesi. Yılmaz Baklacının AP İl Gençlik Kolu Başkanı. Dr. Ahmet Esinin AP eski il Başkanı oldukları savcılık tarafından açıklanmış bulunmaktadır .Bu gerçekler karşısında zihinlerde kıvrılan istifham, "Acaba Vatan Cepheleri mı hortluyor?" sorusudur, istifhamın bir diğer yönü ise, AP'nin de ayni menfaat zincirinin halkaları arasında yer alıp almadığıdır. Zira AP nin parti olarak estirmeye muvaffak olamadığı havayı bu dernekler vasıtasıyla gerçekleştirdiği bugün pek yaygın bir söylentidir ve olup - bitenler, söylentilerin gerçek olduğuna dair kanaatleri kuvvetlendirmektedir

Bu teşhis doğruysa. AP'lilerin. Milliyet gazetesinin ağırbaşlı "Durum" sütununa bir göz atmalarında kendileri için büyük fayda vardır. "Durum" da Abdi İpekçi imzalı yazı şöyle bitmektedir:

"..Bakalım 1960'dan önceki uyarmalara kulak asmıyanlar. bu defa avnı hatayı tekrarlıyacaklar mı?.."

Partiler

"Bu, en akıllısı!"

Şu satırların yazıldığı sırada. Türkiyenin en dertli adamlarından biri CHP'nin İstanbul İl başkanı Ali Sohtoriktir. Ali Sohtorik siyasî partilerin kesinlikle milletvekilliği istemeyen il başkanlarındandır ama bu, onun dertlerini azaltmamaktadır. Hatta, arttırdığı bile söylenebilir. Zira Ali Sohtorik, kendisine oy versinler diye hizip yapmamakta ve istanbul için seçim şansı en fazla listeyi tanzime çalışmaktadır. Bundan dolayı da cok zaman ne İsa kendisinden memnun kalmaktadır, ne Musa. Düşünmek lazımdır ki 32 kişilik İstanbul listesine girebilmek için bugün Türkiyenin en durmuş, oturmuş partisinde tam 70 kişi mücadele halindedir, Bu üstenin ilk 12 ismi arasına girenlerin milletvekilliği garantidir, Belki 13, de bir şansa sahiptir. Ama onun gerisindekiler "şeref için çarpışmak" zorundadırlar, XX. asrın ikinet yarısında ise hediyelerde bile meselâ bir kravat, bir yüzük, bir çakmak bir demet çiçeğe, yâni "manevi kıymetle tercih edilmektedir.

Ekim, seçimlerinin yaklaşmasıyla birlikte her ilde olduğu gibi istanbulda da adayların mücadelesi başlamış bulunmaktadır, 1968 seçimlerindeki mücadelenin birçok hususiyeti vardır. Bunlardan başta geleni, nisbî seçim sisteminin getirdiği yeniliktir, Çoğunluk sisteminin uygulandığı yıllarda bir partinin aday listesine girebilmek için elbette ki mücadele edilirdi, Fakat asıl mücaddele, aday listesinin genel seçimlerde kazanması için yapılırdı. Nisbî seçim sisteminde ise durum tamamen başkadır, Nisbî temsilde mücadele, listenin kazanması için değil listenin başlarında bir yer alabilmek için yapılmaktadır.

Cumhurbaşkanı otomobilinden gazetecilere cevap veriyor

Sohbet saati

C.H.P. İstanbul il merkezi

Kaynayan kazan

Nisbî seçim sisteminin getirdiklerinin dışında, Türkiyenin kalbi demek olan İstanbulda, Teşkilâtın istediği aday listesiyle Genel Merkezin istediği aday listesi de mutlaka farklı olmaktadır. 1961 seçimlerinde CHP İstanbul listesi. Teşkilâttan gelen bazı adayların feragati ile Genel Merkezin istediğinin hemen hemen aynı olmuştu. Ama yeni seçimlerde CHP İstanbul teşkilâtı, postu Genel Merkeze kaptırmağa hiç de niyetli görünmemektedir.

Homurtunun sebebi

Henüz tamamiyle açığa vurulmamakla beraber, İstanbul teşkilâtında Genel Merkeze karşı direnmeler, 1965 seçimleri aday listeleri etrafında başlamıştır. Yakında Meclisten çıkması beklenilen Partiler Kanununa göre, illerin aday listeleri için Genel Merkeze verilen kontenjan 2'dir. Fakat CHP Genel Merkezi, kendisine tanınan bu 2 sayısını4'e çıkartmak çabasındadır. Zaten Teşkilât içinde başlıyan gürültünün sebebini de bu, kontenjanın 4'e yükseltilmesi istekleri teşkil etmektedir. Meselâ Ankaradan İstanbula gelen haberlere göre, Genel Merkez Fahrettin Kerim Gökay, Cihad Bakan, Suphi Baykam, Selim Sarper, Coşkun Kırca gibi isimlerin İstanbul listesinin başlarında yer almasını istemektedir.

Ancak Genel Merkez ile İstanbul teşkilâtının arzuları bu defa hiç de birbirine uymamaktadır. İstanbul teşkilâtı, bu seçimlerde işçi çevrelerine çok tesir edeceği düşüncesiyle, Bülent Eceviti listenin başına oturtmağa çalışmaktadır. Fuat Sirmene İstanbul listesinde yer vermenin gereksiz olduğuna inananlar ise CHP içinde çoğunluk teşkil etmektedir. 1961 seçimlerinde listenin başını teşkil eden Sarper, Baykam,- Baban ve Kırcaya aynı şansın verilmesini istyenler de çok azınlıktadır.

Bayram temizliği

Ancak, Başkentten İstanbula uçurulan haberlerden çoğu bir asıl ve esasa dayanmamaktadır ve bunlar daha ziyade İstanbulda Teşkilâtı Genel Merkeze karşı kışkırtıp arada yer yapmak isteyenlerin çıkarttığı söylentilerdir. Zira Genel Merkezde herkes ve bilhassa İsmet İnönü adaylık konusunda bir vaadde bulunmakta son derece dikkatlidir. İstanbul ise özel önem taşımaktadır. Bundan bir süre önce Ali Sohtorik İstanbul listesine konulacak olan Genel Merkez adaylarının bütün İstanbulda "Aaa, bak! Bu, sahiden deger.." hakşinaslığına hak kazanacak nitelikte olması gerektiğine Ankaranın dikkatini çekmiştir. Buna mukabil Ankara ve bilhassa İsmet İnönü, İstanbul gibi bir ilde sadece parti oyunlarıyla Teşkilâtı kandıracak meçhul şöhretlerin listenin başlarında yer almasına karşıdır. Zira bu çeşit listelerin, İstanbulda asıl tesir icra eden "dalgalı oylar"ı almakta hiç bir başarı kazanmadığına geçmiş tecrübeler şahittir. Bu itibarla İstanbul hakkında Genel Merkez ile iyi niyetli ve maksatsız İstanbul CHP'lileri arasında fazla bir görüş farkı yoktur.

Ali Sohtorik

Dertli bir adam.

Henüz kesin olmamakla beraber, İstanbul teşkilâtına göre 1965 seçimlerlnde Genel Merkez kontenjanından sonra ilk sırayı muhakkak ki îlhami Sancar ve onu takiben Orhan Eyüboğlu alacaktır. OHP'ye yeni katılan Orhan Erkanlının da şansı bir hayli fazladır. CHP'liler çalışkan ve gayretli Erkanlıyı çabuk benimsemişlerdir. Bİr zamanların meşhur "Kıravatsız" larmdan Oğuz Orana da diğerlerine göre kuvvetli şans tanınmaktadır. Bunlardan başka, adaylık için mücadele eden 70 kişi arasından bazı yeni isimlerin ilk 12 arasında yer alması kuvvetle muhtemeldir. Buna mukabil, 61'de milletvekili seçilen Reşit Ülker, Vahi Özarar ve Sabri Vardarlının seçim şansları bir hayli azdır.

İstanbul il İdare Kutulu da, parti bünyesindeki seçim, mücadelesine paralel olarak, 65 seçimleri için faaliyete girişmiş bulunmaktadır, önce ilçelerde revizyona gidilmiş, Beyoğlu, Gaziosmanpaşa ve Şişli İlçe Başkanları ile İdare Kurulları değiştirilmiş, yönetici kadroya daha dinamik şahıslar seçilmiştir. İl Seçim Komitesinin başına, tecrübeli teşkilâtçı İlhami Sancar getirilmiştir. Koordinasyon Komitesinin başında ise Orhan Erkanlı bulunmaktadır. Orhan Eyüboğlu "Haber alma".. Orhan Birgit ise "Basın ve Propaganda" görevlerini yüklenmişlerdir.

Skandal

"Adalar sahilinde bekliyorum"

Geçen ayın 21 Pazartesi günü Başkent, yakıcı güneş altında âdeta kavruluyordu Asfaltlar yumuşamıştı. Yayalar, pelteleşmiş gövdelerini duvar diplerinde âdeta sürüklüyorlardı. Caddeler bomboştu. Yarım milyonluk koskoca şehir sanki bir anda boşalıvermişti. Bunaltıcı ve yapışkan sıcak altında Kızılaydaki Ankara Gazeteciler Cemiyetinden çıkan üç gazeteci, ellerinde birer büyücek buket, sırtlarında koyu renk kostümler, Bulgaristandan gelecek bulgar meslektaşlarını karşılamak üzere Bulvardan çevirdikleri bir arabayla Esenboğa havaalanına doğru yola koyuldular.

Havaalanına uzanan yol âdeta kaynıyordu. Kızgın güneş, otomobilin içini buhar kazanına çevirmişti. Gazeteciler önce kravatlarını , gevşettiler, sonra ceketler çıkarıldı ve misafir gaze tecileri ağırlama programı üzerinde koyu bir sohbete geçildi. Arabadaki gazetecilerden biri -Milliyetten Orhan

Orhan Erkanlı
Taze kan

Tokatlı- daha önce Bulgaristanı gezmişti, orada gördüğü sıcak ilgiyi anlatıyor ve bizim de onlara mutlaka en az onların bize gösterdiği misafirperverliği göstermemiz gerektiğini söylüyordu.

Nitekim Bulgar Gazeteciler Birliğinden 19 Haziran tarihinde alınan bir telgrafa göre bir gün önce Cemiyet lokalinde başbaşa verilmiş ve 18 günlük bir gezi programı hazırlanmıştı. Bu programa göre misafirler önce Ereğli Demir ve Çelik tesislerine, sonra da Karabük Demir ve Çelik-İşletmelerine götürülecekti. Zira Bulgaristanda turistik gezilerin yanısıra bütünendüstriyel faaliyetler izah edilmiş, fabrikalar, sanayi merkezleri tek tek gezilmiş--ti. Misafir gazetecler Ereğli ve Karabükten sonra Konya yolu ile İspartaya götürülecek, oradan Burdura gidilecek ve nihayet Antalyadan başlanarak bütün kıyı şeridi geçilecek, bunlarda gece yemekler verilecek, eğlenceler düzenlenecekti. Ankara Gazeteciler Cemiyeti ayrıca, meslekdaşlarının, bir mitoloji ve tarih hazinesi olan Egedeki eski şehir kalıntılarını, Pamukkale, Kızkalesi gibi turistik yerleri de görmelerini istiyorlardı. Programa göre gezide son durağı. İstanbul teşkil etmekteydi. Burada birkaç gün kalınacak ve misafir gazeteciler Boğazda, adalarda ağırlanacaktı. Grupta doğrusu en neşeli ve keyifli olanı Orhan Tokatlıydı. Bu nefis programla, Bulgaristanda kendisine ve diğer gazeteci arkadaşlarına gösterilmiş bulunan misafirperverliğe karşılık vermiş olacağını söylüyordu.

Fiyasko

Saatler 12.15'i gösterdiğinde, Ankara Gazetteciler Cemiyeti Başkanı Doğan Kasaroğlu, Genel Sekreter Orhan Tokatlı ve üye Faruk Taşkırandan müteşekkil grup, alana varmıştı. Aynı anda da bulgar gazetecileri getirecek olan Çek Hava Yollarına ait uçak meydana inişe geçmişti. Dev uçak alanda büyücek bir tur yapıp terminal binasının önünde durduğunda, üç gazeteci ile birlikte, karşılama töreni isin orada hazır bulunan Bulgar Elçilik Müsteşarı ile Bulgar Haberler Ajana muhabiri de uçağa seğirttiler. Hepsinin ellerinde buketler, ağızlarında geniş tebessümler vardı.

Uçağın kapısı açıldı esasen sayıları pek fazla olmıyan yolcular tek tek inmeğe başladılar. Nihayet sonuncu yolcu da indi, kapı kapandı. Ortada değil beş kişilik bir gazeteci grupu, bir tek bulgar gazeteci dahi yoktu! Kasaroğlu ve Taşkıran telâş içinde, uçaktan inen yolculara bakıyor, acaba gaze teciler bunlar mı, diye birbirlerine soruyorlardı Orhan Tokatlı ise hayretler içinde itiraz ediyordu:

"— Yok canım.. Ben gelecekleri tanıyorum. Bunların hiçbiri değil!.."

Sonra Bulgar Elçilik Müsteşarına sokuldular, durumu sordular. Onun da, diğer muhabirin de hiçbir şeyden haberleri yoktu. Gazetecilere:

"—Siz yarın bize telefon edin. Sofya ile konuşur, vaziyeti öğreniriz" dediler.

Gazeteciler de çaresiz, boyunlarını kırıp evlerinin yolunu tuttular. Ama akşam evlerine giderken hepsinin teselli bulduğu bir husus vardı: Güneşten solmuş, boyunları bükülmüş de olsa, ellerinde, ailelerine sunacak birer buket çiçek vardı! Ziyan olan tek şey, bulgar gazeteciler için Anıt Kabire konmak üzere hazırlanmış olan çelenkti!.

Suç kimin?

Ertesi gün Bulgar Elçiliğinden Ankara Gazeteciler Cemiyetine, bulgar gazetecilerin kendi ihmalleri sebebiyle biraraya gelemedikleri ve bu yüzden uçağa yetişemedikleri bildirildi. Ziyaretin bir hafta sonraya ertelenip ertelenemiyeceği soruldu. Meclis tatile gir mek üzereydi, siyasi geziler,propaganda faaliyetleri başlamıştı. Bu yüzden, Başkentli gazeteciler, çok yoğun bir çalışma devresine girdiklerini, arkadaş larını gereği gibi ağırlıyamıyacaklarını bildirdiler, mesele de böylece kapandı.

Ancak bu, olayın sadece dış görünüşüdür ve Bulgar Elçiliğinin diplomatik nezaketinin tipik örneğini teşkil etmektedir. Oysa meselenin aslı, madalyonun öte yüzünde saklı bulunan ve Bulgar Elçiliğinin hoşgörürlükle örtbas etmek istediği gerçek, Hariciyemizin lagar tutumunu bütün çıplaklığı ile yansıtacak niteliktedir.

Bu ziyaret, geçen Ağustos ayında beş türk gazetecisinin Sofyaya yapmış olduğu ziyareti iade amacını taşımaktaydı. Geçen yıl devrin Turizm ve Tanıtma Bakanı Ali İhsan Göğüsün gayretleri ile tahakkuk eden Türkiye, Yugoslavya ve Bulgaristan arasındaki turizm anlaşması çerçevesinde, o zaman, karşılıklı olarak bu tip ziyaretlerin, gezilerin yapılması ve böylece anlaşmaya dahil ülkelerin birbirlerini tanımaları kararlaştırılmıştı. Kararın ilk uygulaması olarak geçen Ağustos ayında Başkentten beş gazeteci Bulgaristana gitti. Onbeş gün kadar süren bu ziyaret sırasında türk gazeteciler hemen hemen bütün Bulgaristanı sosyal, ekonomik, endüstriyel, kültürel ve turistik yönleriyle tanıdılar, Sofyadan Filibeye, Silistre, Rusçuk ve Varnaya kadar her tarafı dolaştılar, Bulgaristanın en lüks otellerinde ağırlandılar.

Anlaşmaya göre, sonra da bulgar gazeteciler Türklyeye geleceklerdi. Ancak, sonbahar ve kışın ziyaretin pek cazip olmıyacağı düşünülerek, bu ziyaret geçtiğimiz ilkbahara bırakıldı. Bulgar Gazeteciler Birliği önce Mayıs ayını teklif etti. Anlaşmaya varılamadığı için, ziyaret Haziran başlarına ertelendi. Ama bu defa da bulgarlar, o tarihte işleri olduğunu ileri sürdüler ve nihayet kesin tarih olarak 21 Haziran Pazartesi günü tesbit edildi.

Bulgar Gazeteciler Birliği tarafından Sofya Elçiliğimize 15 Haziranda, yâni ziyaret tarihinden tam 6 gün önce müracaat edilerek vize istendi. Bu arada da Ankara Gazeteciler Cemiyetine bir telgraf çekildi ve heyetin

Yerleşen rejim ve nisbî temsil

Önümüzdeki seçimlerin ne netice vereceğini bugünden kestirmek imkanı elbette ki yoktur. Ama, bütün, partilerdeki aday yoklamalarından sonra nisbi temsil esasının ciddi bir zedelenmeye mâruz kalması çok kuvvetle muhtemeldir, Nisbi temsil, listelerin sadece baş kısmını heves edilecek yerler haline getirdiğinden dolayı ekip çalışmalarına fazla imkan bırakmamakta, üstelik bir takım kimselerin çabuk bezmesine yol açmaktadır, En kuvvetli parti en kuvvetli olduğu yerde bile tam listesini kazandIramadığı için listelerin altlarında bulunanları bir ciddi aday gibi çalıştırmak kolay olmayacaktır.

Nisbi temsilin kusurları hiç kimsenin meçhulü değildir. Nitekim Kurucu Meclis seçim sistemini araştırırken bu kusurlar bahis konusu edilmiştir. Fakat Türkiyenin şartlarının bir nisbi temsil devresinden geçilmesini gerektirdiği gözden uzak tutulmamıştır ve hadiseler göstermiştir ki bu teşhiste yanılmamıştır. Nisbî temsil hem bir ihtilâlden sonra yumuşak bir Meclis kurulmasını sağlamış, hem de ifratları yuvarlak hale getirmiştir. Ama şimdi Tuıkiyenin, yeni şartlarına daha fazla uyan bir başka temsil esasına gittiği farkedilmektedir. Bu esas, dar bölge sistemi olabilir.

Tabii pek çok şey, bu seçimde nisbi temsilin vereceği imtihana bağlı kalmaktadır. Bunun yanında, iş basma gelecek yeni Meclisin teşekkül tarzı da önemlidir. Her seçim sistemi gibi dar bölge esasının da hoşa gitmeyecek taraftan bulunduğuna göre konu umumi efkârda ve Mecliste uzun uzun tartışılacak demektir. Her halde partiler, aday yoklamalarını takip eden günlerde arzuladıkları çalışmayı kendi partililerine, hattâ adaylarına yaptıramazlarsa ve bir takım güçlüklerle karşılaşırlarsa nisbi temsile karşı duydukları soğukluk artacak, bir başka sistemi arama çabaları suyun yüzüne çıkacaktır. Kurucu Mecliste nisbî temsil kabul edilirken memleketin buna muhtaç olduğu sanılan süre yirmi yıl olarak düşünülüyordu. Hadiseler daha çabuk inkişaf etmiş ve aslına bakılırsa rejim daha kısa zamanda yerleşmeye muvaffak olmuştur.

O bakımdan, nisbi temsilin yirmi sene devam etmemesi, etmesinden daha galip bir ihtimal manzarası göstermektedir.

Dışişleri Bakanlığı
Temiz iş on günde olur!

21 Haziran 1965 Pazartesi günü saat 15'de Çek Hava Yollarına ait bir uçak la Ankarada olacağı bildirildi. Bulgar gazeteciler de, Ankaralı gazeteciler de kendilerine düşeni yapmışlardı. Sadece Hariciyenin basit bir formalitesi bekleniyordu. Ama Türkiyenin nanemolla Hariciyesi burada da kendini belli etti ve vizeler altı günde hazırlanıp, bulgar gazetecilere verilemedi!

Sofya Elçiliği küflü bir teamüle uyarak 16 Haziran tarihinde vize müsaadesi için Ankaraya bir mektup yazdı. Sanki telefon denilen âlet henüz keşfolunmamıştı. Günlerce yollarda sallanan mektup, ancak Haziranın 21'inde, yâni misafir gazetecilerin -misafir olmaları kısmet değilmiş!- hareket günü Ankaraya varabildi. Yazıda vizelerin 21'inde verilmesi gerektiği belirtildiği halde, merkezde eli telefona gidecek bir görevli olmadığı için cevap telgrafla gönderildi. Bizim Sofyadaki allahlık Elçi de Başkente bir telefon edip durumun önemini hatırlatmadı. Durumun önemini kendisi anlamamıştı ki..., Bu arada Sofya Elçiliğinin kapısını aşındıran bulgar gazetecilere vizeleri verilemiyor, uzun uzun formalite masalları anlatılıyordu.

Olay, Hariciyenin lâubaliliğinin tipik bir örneğini teşkil etmek bir yana, ötedenberi üzerinde edilmedik lâf kalmıyan turizm dâvası açısından da kolay kolay ele geçmiyecek, kaçırılmış bir fırsattır. Beş gazetecinin, bir memleketin en güzel yerlerini en güzel şartlarla gezmesinden daha tesirli bir propaganda fırsatının olamıyacagı apaçık bir gerçektir ve bu fırsatın kaçırılmasında herhalde Sofya Elçisi Necmettin Tuncelin büyük rolü olmuştur.

Metin Toker dünyanın 1/6 sını işgal eden Sovyet Rusya topraklarında 16 bin kilometre katetti ve iyi taraflarıyla, kötü taraflarıyla bu memleketi sizin için tanımaya çalıştı. İşte neticesi:

Bilinmeyen Ülke: Adım Adım SOVYET RUSYA

Son yılların bu en ilgi çekici röportaj serisi Moskova, Leningrad, Sibirya, Hazer Denizi, Kafkasya görüldükten, başta Kosigin ve Gromiko olmak üzere rus liderleriyle özel görüşmeler yapıldıktan ve orada burada öne çıkan ilk rus evine girilip evin sâkinleriyle konuşulduktan sonra hazırlandı.

Haftaya AKİS'te

(AKİS: 420)

Avrupa

Bir kaprisli General

İkinci Dünya Savaşından sonra bütün avrupalı devlet adamları tarafından ulaşılması gerekli bir amaç olarak görülen Avrupa birliği, General De Gaulle'ün Fransada işbaşına geçmesinden buyana bir ileri bir geri yal palayıp durmaktadır. Nitekim, geçen yılı geride bırakmak üzere olduğumuz sıralarda, Generalin Ortak Pazar içindeki tahıl fiyatları yüzünden bu birliği torpillemekten bile çekinmeyeceği anlaşılmış ve Ortak Pazarın öteki üyeleri De Gaulle'ün istediklerini kabul etmekten başka çare görememişlerdi. Fakat o zaman güçlükle atlatılan buhran geçen hafta yeniden suyun yüzüne çıkıvenniş ve Avrupa birliği yeniden büyük bir tehlikenin içine düşmüştür.

Ortak Pazarı geçen hafta birdenbire parçalamak tehlikesiyle karşı karşıya bırakan konu, bu altı üyeli ekonomik kuruluş içinde izlenecek tarım politikasıyla ilgili olarak hazırlanacak programdır.-Bundan üç yıl önce hazırlanan tarım programı, geçen hafta sonunda süresini tamamlamıştır. Ortak Pazar ülkelerinin Dışişleri Bakanları geçen hafta Brükselde bir yeni program hazırlamak için biraraya geldikleri zaman, ortaya çok önemli görüş ayrılıkları çıkmışlar. Bu görüş ayrılıklarının başlıcası, İtalya ile Fransa arasındadır. Fransa, hazırlanacak yeni programın beş yıllık olmasını istemekte, Ortak Pazar içinde uygulanacak ortak tahıl fiyatları yüzünden çiftçisine önemli yardımlar yapmak zorunda kalacak olan İtalya ise iki yıllık bir programla yetinilmesi taraflısı görünmektedir.

Fransa ile İtalya arasındaki görüş ayrılığını gidermek mümkün olmayınca, geçen hafta Brükselde toplanan Ortak Pazar Bakanlar Konseyi hiçbir karar alamadan dağılmaktan başka çare görememiştir. İtalyadan gelen bu beklenmedik muhalefetin General De Gaulle'ü çok kızdırdığı anlaşılıyor. Çünkü bundan sonra Elysee sarayında yapılan bir kabine toplantısında Fransanın bu konuda bir anlaşmaya varılmadıkça Ortak Pazar komitelerinin hiçbir toplantısına, katılmaması kararı alınmıştır.

Hem ağlarım, hem giderim

Aslında. Başkan De Gaulle'ü bu kadar kızdıran şey yalnızca İtalyanın tutumu değildir. De Gaulle'ün bütün ümitlerine rağmen, Ortak Pazar ülkeleri çeşitli dünya meselelerinde Fransanın izinden gitmemektedirler. Başka bir deyişle, Ortak Pazar Avrupayı Fransanın çevresinde toplayacak bir çekirdek olarak gelişmemektedir. öteki Avrupa devletlerinin eğilimi. Fransa da dahil, bütün Avrupayı Ortak Pazarın çevresinde toplamaktır.

General De Gaulle
Fransız milliyetçisi

General De Gaulle için en önemli şeyin Fransanın üstünlüğü ve fransız milliyetçiliği olduğunu gören Avrupa devletleri, bu durumdan haklı olarak endişe duymaktadırlar. De Gaulle bir yandan Avrupanın birleşmesinden bahsederken, öteyandan Fransanın milli yetkilerinde hiçbir sınırlama yapılmasına yanaşmamaktadır. Zaten Ortak Pazar devletlerinin tarım fiyatları ve programları konusunda Fransanın karşısına dikilmelerinin asıl nedeni de, büyük ölçüde, budur. Ortak Pazar üyeleri bu teşkilâtın bağımsız bir bütçesi olmasını istemekte ve Avrupa Parlamentosunun malî konulardaki yetkilerinin arttırılması görüşünü savunmaktadırlar. Oysa bütün bu istekler De Gaulle tarafından hiç de hoş karşılanmamaktadır.

Ortak Pazar üyelerine kendi iradesini bir kere daha kabul ettirebilmek için, General De Gaulle şimdi de fransız gümrük vergilerini eski seviyeye çıkarmak tehdidini savurmaktadır. Bilindiği gibi, Ortak Pazar kurulmadan önce Avrupa ülkelerinin gümrük sınırı aşağı yukarı yüzde 70 dolaylarındaydı. Ortak Pazarın kurulmasından buyana bu sınır yüzde 40'a düşmüştür ve zamanla daha da azalacaktır. Fransa gümrüklerini yeniden yükseltecek olursa,bunun Ortak Pazarın öte ki üyeleri için büyük bir darbe teşkil edeceğine şüphe yoktur.

Bununla beraber, Ortak Pazarın boylece dağılmasının Fransa bakımından büyük sakıncalar yaratacağı da açıktır. Fransız endüstrisi gümrük sınırlarının indirilmesinden en fazla yararlanan endüstrilerden biridir. Avrupadaki işbirliği öteki Avrupa devletleri kadar Fransanın da yararınadır. Başka bir deyişle, Birleşik Amerikanın atom şemsiyesi altında çeşitli nükleer teoriler ileri süren General De Gaulle, şimdi de Ortak Pazarın fransız ekonamisine verdiği hıza dayanarak Avrupaya meydan okumaya kalkışmaktadır. Bunun sağduyudan ne kadar yoksun bir davranış olduğu ortadadır. Nitekim De Gaulle de bunu anlamış olmalı ki, Fransanın Ortak Pazar komisyonlarının toplantısına katılmayacağının açıklanmasından bir gün bile geçmeden, fransız temsilcileri, çantaları koltuklarının altında, gene çalışma masalarının başında yerlerini almışlardır,

Macaristan

Her koltuğa bir karpuz

Geride bıraktığımız hafta içinde Macaristanda, sessiz sedasız bir de ğişiklik oldu. Macaristanın komünist yöneticileri, Krutçefin işbaşından uzaklaştırılmasından sonra Sovyetler Birliğinin verdiği örneğe uyarak. Başbakanlıkta Komünist Partisi Genel Sekreterliğini iki ayrı ele bıraktılar. Bilindiği gibi, Macaristanda patlak ve-

ren 1956 ayaklanmasından buyana hem Bakanlar Konseyinin başkanlığını, hem de Macar Komünist Partisinin Genel Sekreterliğini Janos Kadar yapıyordu. Macaristana Sovyet ordularını çağırmak gibi hiç de sevimli olmayan bir geçmişle işe başladıktan sonra kısa zamanda halk arasında itibarını düzelten Kadar ,geçen hafta, bütün zamanını Parti Genel Sekreter liginin gerektirdiği çalışmalara ayırabilmek gerekçesiyle, Başbakanlıktan çekildiğini açıklamıştır. Macaristan ye ni Başbakanı, şimdi, son yıllarda Kadarın yardımcılığını yapan Gyula Kallaidir.

Komünist ülkelerde en kudretli gö rev olan Parti Genel Sekreterliğini hâ lâ elinde tuttuğuna göre, ipler gene Kadarın elinde kalmış demektir. Zaten, söylenenlere bakılırsa, hem Başbakanlığı, hem de Parti Genel Sekreterliğini aynı elde toplamanın işleri aksattığını düşünen Kadar, daha Krutçef in Sovyetler Birliğinde her iki görevi de yürüttügü sıralarda Başbakanlığı bırakmak istiyordu. Fakat tam bu sırada Krutçef devrilince, ken disinin de Başbakanlığı bırakmasının bu olayın bir sonucu olarak yorumlan masından çekinmiş ve düşüncesini geçen haftaya kadar gerçekleştirmemiştir.

Sovyetler Birliğinden sonra, Macarisitanda da Başbakanlıkla parti lider ligi iki ayrı ele geçtikten sonra, şimdi bu örneğe geri kalan öteki komünist ülkelerin de uyması beklenmelidir.

Güney Asya

Geç bile kalan barış

İngiliz Devletler Topluluğuna mensup ülkelerin en yüksek kademeli yöneticilerinin önceki hafta Londrada yaptıkları toplantı, hiç değilse bir konuda sevindirici sonuçlar yaratmış bulunuyor. Gerçekten, İngiltere Başbakanı Harold Wilson'un bu toplantı sırasında yaptığı perde arkası çalışmalar sonucunda, hindistanlı ve pakistanlı yöneticiler, bu iki ülkeyi bundan iki ay kadar önce büyük bir savaşın eşiğine kadar getiren Kuç bölgesi anlaşmazlığı konusunda görüşmelere baş lamak kararını vermişlerdir.

Bilindiği gibi, Kuç bölgesi, Pakistanla Hindistanı ayıran ihtilaflı nokta lardan biridir. Bölge bütün bütüne ço rak, yarı çöl, yan bataklık bir toprak parçası olmakla beraber iki ülke burada bile sınır anlaşmazlığına düşmüşlerdir. Bundan iki ay kadar önce bu bölgede karşı karşıya bulunan pakistanlı ve hintli askerler arasında çarpışmalar olmuş, önemli can kaybı verilmişti. Başbakan Wilson'un aracılığıyla geçen hafta Karaçi ve Yeni Delhide imzalanan ateş - kes anlaşmasıyla, iki taraf da, ortak sınırlarında bulundurduklan askerleri geri çek mek yüklemi altına girmektedirler. Bunun bütün Pakistan - Hindistan sınırında ferahlık yaratacak bir yüklem olduğuna şüphe yoktur. Fakat Keşmir deki gergin durumun dağılması bekle nemez Çünkü, Keşmirde Pakistanla Hindistanin tuttukları hatlar hiçbir tarafça kesin sınır olarak kabul edilmediği için, bu bölgede karşı karşıya bulunan askerler bu anlaşmanın kapsamı içine girmemektedirler.

Bu anlaşma, aralarındaki hiçbir me seleye kesin çözüm yolu getirmemekle beraber, Güney Asyanın iki büyük ülkesinin bağıntılarında önemli bir dönüm noktası sayılabilir. Eğer önümüz deki ay buluşacak Hindistan ve Pakistan Dışişleri Bakanları Kuç bölgesi konusunda bir de siyasal anlaşmaya va rabilirlerse, o zaman bu bağıntıların düzelmesi bile beklenebilir Fakat asıl anlaşmazlık Keşmir üzerindedir ve bu çıbanbaşı, her an patlamaya hazır.işleyip durmaktadır.

KİTAPLAR

AZ GELİŞMİŞ ÜLKELER VE SOSYALİZM

Fethi Nacinin incelemesi. Gerçek Yayınevi yayınları I. İstanbul 1965, İstanbul Matbaası, 204 sayfa 750 kuruş. İsteme adresi: İstanbul - Cağaloğlu, Molla Fenari sokak No: 30-32.

Fethi Naci, yüzyıllarca yerli ve yabancı sömürücülerin vesayeti altında yaşamış, ekonomik mânada kanı iliği sömürülmüüş Türkiyenin kalkınması için en çok mürekkep harcayıp kafa yoran yazarlardan birisidir, İyi bir iktisatçı olduğunu kabul ettirmiş durumdadır, özellikle az gelişmiş ülkelerin meseleleri üzerinde durmuş, bunun için kitabına da "Az Gelişmiş Ülkeler ve Sosyalizm" adını vermiştir. Oysa, aslında Fethi Nacinin kitabına verilecek en güzel ad, "Üçüncü Dünya" olabilirdi. Zira, Fethi Nacinin kitabına koyduğu, ticari vasfı daha yüksek, uzun adın ardında yatan asıl konu, Üçüncü Dünyadır.

Fethi Nacinin kitabı, dikkatle okunması gereken önsözü de sayarsak, üç bölümdür. İkinci bölümde az gelişmiş ülkelerin ortak meseleleri ve ortak konulan anlatılmaktadır. Dertler, dertler için çare araştırma yolları ve nihayet ekonomik alanda ileri sürülebilecek çareler... Son bölüm ise daha değişiktir. Bu bölümde, az gelişmiş ülkelere örnek olabilecek altı ülke ele alınmıştar. Cezayir. Mısır, Ghana, Mali, Gine ve Birmanya. Bu altı ülkede uygulanan kapitalist olmayan kalkınma yöntemleri, sosyalizme doğru nasıl yön alındığı, karşılaşılan bellibaşlı güçlükler, uygulamanın yarattığı tepkiler ve değerler bu bölümde anlatılmaktadır.

Kitaptaki yazıların büyük kısmı, genellikle çeviri yazılardır. Ama ara--a bağ kurmak için Fethi Naci de derlemeler, incelemeler eklemiştir. Çokça da az gelişmiş ülkelerin, kalkınma yöntemleri üstüne düşünen aydınlarını ve liderlerini konuşturmağa çalışmıştır. Son derece akıcı, çok bilimsel ki--abın içine düşülünce çıkılamayan giift ve çapraşık üslûbundan ve havasından uzak, pırıl pırıl bir dille kaleme ılınmış olan "Az Gelişmiş Ülkeler ve Sosyalizm" adlı kitap, Türkiyenin meselelerine de ışık tutmak amacıyla hasırlandığı için ayrıca bir önem kazanmaktadır.

CUMHURİYETTEN SONRA HİKAYE VE ROMAN

Tâhir Alangunun derlediği antoloji. Üç cilt, İstanbul Matbaası. Asal Erkin Yayını 864 sayfa. Ciltler sırasıyla 10-15-15 lira olmak üzere, tümü 40 lira. İsteme adresi: İstanbul - İstanbul Matbaası, Nuruosmaniye cad. No: 90.

Türkiyede yokluğu hissedilen yayınlar arasında biri de edebiyat tarihleri ve incelemeleridir, özellikle hikâye ve roman konusunda Türkiyede hemen hiç bir ciddi ve etraflı araştırma yapılmadığı söylenebilir. 1937'lsrde yayınlanmış olan, Mehmet Bebret Yazarın "Genç Romancılarımız ve Eserlerinden bu yana, şöyle akılda yer etmiş bir başka inceleme bulmak gerçekten zordur. İşte bu boşluğu ilk olarak, gerçekten dört başı mâmur denilebilecek bir şekilde Tahir Alangu doldurmak çabasındadır. "Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman" adlı üç ciltlik antoloji bu niyetle hazırlanmıştır. Yayınlanacağı açıklanan "Tanzimattan Sonra Batılı Roman ve Hikâyeye Yöneliş" ile. "1950'den Sonrakiler"de piyasaya çıktığında, ttirk romancılığı ve hikâyeciliği üzerine, başlangıcından bu yana gerçekten tam bir araştırma yapılmış olacaktır.

Pek uzun ve çok sabır isteyen bir araştırma, inceleme ve çalışmanın mahsulü olan Alangunun takım, halinde satılan üç ciltlik antolojisi "Yeni Hikâyeciliğimizin Öncüleri" ve "Yeni Hikâyeciliğimizin Yol Açıcıları" olarak iki ana bolüme ayrılmıştır. Birinci cildi teşkil eden ilk bölümde, yol açıcınlar olarak Fahri Celaleddin, Selahattin Enis, Sadri Ertem, Osman Cemal Kaygılı, Memduh Şevket Esendal, Sabahattin Ali, Kenan Hulusi, Nahit Sırrı Örlik, Bekir Sıtkı Kunt. Reşat Enis Aygen yer almaktadır, öncüler geri kalan iki cildi doldurmaktadır ve sırasıyla bunlar da şunlardır; Umran Nazif Yiğiter, Samed Ağaoğlu, Sait Faik, İlhan Tarsus, Mehmet Şeyda, Kemal Bilbaşar, Halikarnas Balıkçısı, Samim Kocagöz, Orhan Kemal, Sabahattin Kudret, Kemal Tahlr, Ahmet Hamdi Tanpınar, Oktay Akbal, Aziz Nesin, Faik Baysal, Haldun Taner, Orhan Hançerlioğlu, Tarık Buğra, Necati Cumalı,

Alangunun başlangıçta bir hikâyeler antolojisi olarak hazırlamağa başladığı, ama sonradan hikayecilerimizin hemen tümünün hikâyeden romana atlaması yüzünden, hikâye ile birlikte roman konusunu da ele almak zorunda kaldığı anlaşılan "Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman" adlı antolojide şunlar şunlar eksik kalmış, falana fazla, fişmekâna da az önem verilmiş gibi tenkitlerde bulunmak belki mümkündür ama, açık söylemek gerekirse, bunu yapmak insafsızlık olur. Zira Alangu, edebiyatla ilgilenenlere, türk sanat hayatı ile ilgilenenlere gerçekten bir benzeri daha olmayan bir eser hediye etmiştir. Eksikleri tamamlanabilir ama, bir benzeri daha kolay kolay bunun yanma konamaz.

İlhami SOYSAL

Yayınlar

TÜRKİYENİN ADRESİ

Metin Eloğlunun şiirleri, Yeditepe yayınları, 48 sayfa 3 lira

T. S. ELİOT'TAN ŞİİRLER

Osman Türkay tarafından seçilip türkçeleştirilmiş, Yeditepe yayınları, 46 sayfa 3 lira.

MAX JACOP'TAN ŞİİRLER

Ülkü Tamer tarafından türk çeleştirilmiş, Yeditepe Yayınları, 64 sayfa 3 lira.

HEYAMOLA

Tanju Cılızoğlunun röportajları, 63 sayfa 5 lira

NAZIM HİKMETLE ÜÇBUÇÜK YIL

Orhan Kemalin anıları, Sosyal yayınlar, 122 sayfa, resimli 6 lira.

MİLLİYETÇİ SOSYALİZM

Hans Behrend'den çeviren Burhan Arpad, Evren Yayınlan, 64 sayfa 3 lira.

ŞU 1941 YILINDA

Nazım Hikmetin Şiirleri, Evren Yayınları, 102 sayfa 10 lira.

Tüli'den haberler

Anlaşanlar buluşurlar

İstanbul un güzel sayfiyesi Çiftehavuzlar, bu büyük şehrin en politik köşelerinden biridir. Papatya sokağındaki pembe evin- önünde her gün birkaç otomobil duruyor, eski Demokratlar, yeni AP'liler Celâl Bayarı görmeğe geliyorlar. Bayar, ziyaretçilerini herzamanki "şıklığı ile, spor üzerine gömlekler giyerek, boynuna fularlar takarak karşılıyor. -Evin geniş terasında saatlerce süren seminerler yapılıyor. Sokaktan geçenler de bu manzarayı hafif bir şaşkınlıkla seyrediyorlar. Fakat asıl şaşkınlığı geçende, Süreyyanın Bebekte açtığı restoranda yemek yiyenler duydular. Masalardan birinde kim oturuyordu, biliyormusunuz? Zeki Rıza Sporel ve Celâl Bayar!. Bu masayı seyredenler takvimlerden hiç bir yaprak kopmadığını zannettiler.

"Yuva"larda hareket

Eski Demokratlarla yeni AP'lilerin bir başka toplantı merkezi de Beyoğlunda Mısır apartmanının altında açılan Avlu Klüp Sazmaşçıların açtığı bu klübün gediklileri arasında Samet Ağaoğlu başta geliyor. Havuzlu lokalin sağ köşesine oturup, geçmiş ve geleceğin âşinâ yüzlerini anlatıyor. Süleyman Demirelin kulakları çınlıyor mu acaba? Şu günlerde kulakları çınlıyanlardan biri de İhsan Çavuşoğlu olacak, DP'li Bakanlardan Muammer Çavuşoğlunun artık çok genç sayılmayan, ama şimdi her zamankinden şık olan eşi, çok ateşli ve hırslı bir politikacı rolünde. Birçok toplantıda erkeklere ders veriyor. Ortada dolaşan söylentilere göre. İhsan Çavuşoğlu, seçimlerde AP'nin adayları arasmdaymış. Eski Demokratlar bu işten hoşlanmamışlar, Bayan Çavuşoğlu ile dostluk bağlarını gevşetenler bile var. Ama onun yeni dostları pek çok!..

Dedikodu çevrelerinden rivayet

Tanca dönüşü Tevfik Kâzım Kemahlıdan ayrılan Abbase Kemahlının Ankaraya gelişi, Dışişlerinin dedikoduyu seven çevrelerinde bazı yorumlara uğradı. "Eski kocası Sadi Kavur ile barışacak mı?" diye soranlar, **"Şad!** Kavur ancak onunla evlenebilir" diye iddia edenler ortalığı iyice karıştırdılar. Söylentiler bir yana, Abbase Kemahlı kısa Ankara yolculuğundan çok hoşlandı.

Hikmetinden sual olunmaz!

Servet Sürenkökün İstanbul il başkanlığına gelişi, CKMP'deki **AP'li** avcılığının yeni bir örneği olarak gösteriliyor. Yalnız bir nokta aydınlığa kavuşmuş değil: Özel teşebbüsün şampiyonluğuna inanmış eski bir DP'li. acaba Alpaslan Türkeşin meşhur sloganlarıyla nasıl bağdaşacak? Bu soruyu başka şekilde soranlar da var: Partiye yeni bir ruh, dinamik bir hava getireceklerini söyleyenler bu ruhu eski DP'lilerde mî buluyorlar?

Şirin bir figüran

İstanbul Şehir Tiyatrosu sanatçıları Hisar Tiyatrosuna taşınmağa başladılar. Güneş altında saatlerce Corealanus provası yapıyorlar. Bu defa oyunun figüranları arasında aktris **Şirin** Devrim de yer alıyor. Şirin Devrim, tiyatro için yaşayan bir kadındır. Şimdiye kadar aktrislik, rejisörlük çok yaptı ama, figüranlığa ilk defa çıkıyor. Bakalım, figüran olabilecek mi?

Hisar Tiyatrosunda Hamlet oyunu da tekrarlanıyor. Hamlet rolü için önce Genco Erkal düşünülmüş, ama o istememiş. Sonunda yine Kerim Afşarın oynamasına karar vermişler. Tiyatroseverler, Kerim Afşarın bu oyunu bir defa daha oynamaya nasıl yanaştığına akıl erdiremiyorlar. Hani, ilk de neme iki taraf için de pek parlak olmamıştı da...

Söz sanatçılardan açılmışken biraz da Algan çiftinden bahsedelim. Alganlar yaz tatilini Hisarda geçiriyorlar **ama,** yalıda oturmağa henüz vakit bulamadılar. "Karanlıkta Uyananlar" filminin İzmirde gösterilmesi münasebetiyle İstanbul - İzmir - Ankara arasında mekik dokuyorlar. Söylendiğine göre, İzmirde bu filmi protesto için gericilerin yaptığı hazırlıklar para etmemiş, tersine, "Karanlıkta Uyananlar"! Egeliler çok sevmişler.

Nihayet vakit bulabildi

Necdet Calp, İnönünün özel kalem müdürlüğünü yaptığı sırada, evlenmesini tavsiye edenlere, vakit bulamadığından, Başbakanlıkla nikâhlı olduğundan bahsederdi. Ama, Başbakanlıktaki görevinden ayrılınca, İnönüye verdiği sözü tuttu, geride bıraktığımız hafta içinde evlendi Nikâh töreni kalabalık yüzünden Üçüncü Tiyatroda yapıldı. Bu, Calpın **dost** sayısını belirten çok kalabalık bir törendi.

Necdet Calp ve eşi nikah törenlerinde

Sözünün eri çıktı

Bitmeyen filmler

Sıcak Temmuz günlerinde İstanbul Sosyetesi Boğazda. Adada.,Modada güneşin ve denizin tadını çıkarırken, Başkent sosyetesi de Gölbaşında Mogan Klüpte serinliyor, özellikle hafta sonlarında bu klüp çok kalabalık oluyor, "Havuz başında güzel kadınların, renk renk bikinilerin defilesi seyrediliyor. Mogan Klübünün gediklilerinden biri, Nur Vergin. Merkeze dönen Elçilerden Nurettin Verginin kızı. Güzel, şen bir dul. Yakın günlere kadar İran Elçiliğinde çalışıyordu, şimdi çalışmaktan vazgeçti, havuz başında yanıp İstanbula gidecek.

Mogan Klübünde akşamlar da çok güzel oluyor. Bazı genç ve bekar politikacılar burada çok romantik filmler çeviriyorlar. Etraftakiler de bu filmler nasıl bitecek, nerede kopacak, diye merak ediyorlar.

İran hatıraları

Senato Başkanının eşi Bayan Aka. İran dönüşü çok ilginç hikâyeler anlatıyor. Geçen geçe Hollanda Elçiliğinde şereflerine verilen yemekte en çok Bn. Aka konuştu ve tahmin edileceği gibi, yalnız İrandan bahsetti. Gülsüm Aka da güzel konuşan bir kız, ama konulan annesininkinden çok baş ka. Yalnız, evlilik bahsinden hiç hoşlan mıyor. Oysa birçok delikanlı, bu arada bazı genç diplomatlar, bu güzel gençkız için çok güzel hayaller kuruyorlar.

"Geçelim güzelim.."

Geride kalan hafta, Çankayanın Kazanına Behiye Aksoy geldi. Tanınmış şarkıcı, patronu ve Ercüment Batanay ile beraberdi. Uzun uzun oturdular, yediler, içtiler. Çevredeki masalar da onları seyrettiler, Bölükbaşının kulaklarını çınlattılar. Sonra efendim. "Geçelim güzelim" şarkısını mırıldandılar. Söylendiğine göre, Behiye Aksoy şimdi başka politikacılara başka şarkılar okuyormuş. Bölükbaşı da Trt teraneleri arasında bütün şarkılardan vazgeçti herhalde.

Klübün damatları

Başta Arif Rıza Sporel, Halûk Berker ve Aydın Ermana "Moda Klübünün damatları" diyorlar. Aydın Ermanın Almanyadan bir gelin getirmesine bazı gençkızlar biraz içerlediler ama, ellerinden bir şey gelmedi. Geçen hafta Moda Deniz Klübünün en romantik çif'ti, Arif Rıza Sporel ile nişanlısıydı. Yeni aya karşı kadeh kaldırıyor, yeni hayatlarına ait hayâl kuruyorlardı.

Zeki Müren ve hayranları

Eskimeyen şöhret

Bu ne toto?

Birkaç ay önce hürriyeti seçen Nihat Çavuşoğlu, yaz tatilini İstan - bulda geçiriyor. Güzel motörüyle Marmarayı, Adaları ve Boğaz kıyılarını arşınlıyarak hürriyetin tadını çıkarıyor. İstanbul sosyetesi Nihat Çavuşoğlunu yeniden başgöz etmeye hazırlanadursun, ortada başka söylentiler dolaşıyor, tanınmış işadamının ayrıldığı eşine yeniden döneceğine ait totolar oynanıyor. Spor-toto, seçim-toto derken, bir de bu toto çıktı ortaya!.,

Keçi can derdinde..

Kuruçeşmedeki Galatasaray adası açıldı. Sarı-kırmızılılar denize başladılar. Boğazlçine karşı oturup dedikodu yapanlar, açılış gecesinin falsolarını bir türlü unutamıyorlar. Bu yılki açılış beğenilmemiş, birçok Galatasaraylının bu geceye çağrılmayışına herkes çok içerlemiş. Dertlerini anlatmak için Suphi Baturu arıyorlar ama, Ba tur seçim havasında Kuruçeşmeye çok uğramıyor, vakit buldukça seçim bölgesine gidiyor.

Bir elde kırkbir hüner

Zeki Müren, sayılamayacak kadar çok yönlü yaşayan sanatkârlardan biridir. Şarkıcılığı, filmciliği, tiyatroculuğu, ressamlığı birarada yürütüyor. Bunlara bir de modacılık ekleneceğe benzer. Sonbaharda, şarkı söylerken giydiği elbiseleri gösteren bir sergi açacakmış. "Gurbet Kuşları", "Bitmeyen Şarkı" diye adlandırdığı allı - pullu, sırmalı elbiseleri Zeki Mürenden başkası giyerse nasıl olur, diye merak edenler var.

SOSYAL HAYAT

Moda

Sonbahar modelleri çıktı

Parisli hazır elbise sanatkârları, daha yaza girerken sohbahar modellerini teşhir etmiş bulunuyorlar,

1965-66 sonbahar hazır elbise modasının özelliği, bunun yüksek dikiş modasından değişik olmıyâcâğıdır, Bir kaç yıldanberi hazır elbise öylesine tutunmuştur ki, ne büyük terziler bu tutunân ve kendilerinden önce piyasaya arzedilen modelleri tamamiyle bilmezlikten gelebilmektedirler, ne de hazır elbiseciler büyük terzilerin izledikleri hatların dışına çıkabilmektedirler, Eskiden hazır elbise yalnızca ihtiyaç saymak için düşünülürken bugün şıklık için de düşünülmektedir ve artık sanatla beraber yürümek zorundadır.

Bu mevsim ortaya atılan pilli, evaze volanlı ve parçalı modeller, pratik sebepler yüzünden kışın biraz daha az kumaşla, daha az zengin olarak biçilecektir. Ama bu ölçülü ve temkinli bolluk, kadına yeni bir silûet vermeğe **yeterlidir.**

Elbisenin, paltonun, tayyörün kumaşından yağılmış şapkalar, kasketler, türbanlar ve eşârp şapkalarla kıyafetler daha fazla bütünlük kazanmaktadır.

Yalancı jiletler birçok takımların elbiselerini yenileştirmektedir. Elbise manto, elbise - ceket manto takımları çoktur ve kıyafetlere muhtelif giyim, imkânı vermektedir.

Genel olarak bolluk, kıyafetlerin alt kısımlarından itibaren başlamakta, böylece siluetin kalınlaşmasına engel olunmaktadır. Kollar, normal bedenler üzerine takılmıştır, Ceket boyları kalçayı örtmekte, yelekler birçok tayyörlere refakat etmektedir. Boy dizde veya dizin biraz üstünde bitmektedir. Kemer vardır, fakat fazla göze batıcı degildir, Eskiden olduğu gibi makine dikişi ile sertleştirilmiş kumaş kemerler gine revaçtadır ve bunlar bir toka ile önde kapanmakta, fakat beli sıkmadan kavramaktadır, Bâzı kumaş kemerler yan dikişlerden çıkmakta, elbisenin arka kısmı sıkılmadan, dümdüz düşmektedir.

Kış modelleri teşhir ediliyor

Yazdan kışa hazırlık

Renk oyunları

İki tarafı kullanılır, zıt renkte kumaşlar çoktur ve takımlarda yanyana getirilmektedir. Meselâ sarı ile pembe, kırmızı ile yeşil, mavi ile pembe ve beklenmiyen renkler birbirini tamamlamaktadır Açık renk piyedökol lar yalnız yünlü tayyörlük kumaşlarda değil, gece kumaşlarında, brokarlarda muslinlerde, ipeklilerde de göze çarpmakta ve gece kıyafetlerini parlak bir gençlik havası ile yenileştirmektedir. Mamafi siyah, gine bütün modellerde birinci sırayı işgal etmektedir.

Büyük terzilerin hazır elbise koleksiyonları hazır elbiselere pahalı bir etiketle beraber büyük bir şıklık da getirmiştir, Jeanne Lanvin'in hazır elbise koleksiyonunda göze çarpan başlıca şey, "altın modası"dır. Altın modası, altın rengi lame gece tayyörlerini ortaya atmıştır. Diğer kumaşlarla yapılan gece tayyörleri, önümüzdeki mevsimde, başlıca gece modellerini teşkil edecektir, Laroehe, gece için bileklerde biten yeni bir uzunluğu ortaya atmış, Nina Ricci limon renginin hâkim olduğu bir tweed'i gündüz kiyaifetlerinde en başarılı şekilde kutlanmıştır.

Dekorasyon

Pencereler

Yeni dekorasyon görüşleri, özellikle pencereler ve klâsik perdeler üzerinde büyük değişikliklere gitmekte, pencere, dış dünyaya açılan kapı olarak büyük önem kazanmaktadır. Pencere artık, yalnızca ışık giren ve şık perdeleri örtüleri ,belirli fonksiyonu olan bir şey olmaktan çıkmıştır.Evin süslenmeye, değerlendirilmeye en fazla hak kazanan kısmı bugün pencerelerdir ve çok değişik şekilde perdelenmektedir.

Her odanın, her pencerenin ayrı bir özelliği vardır. Bu özellik gözönünde tutulmalıdır. Meselâ eğer bir evin penceresi bir güzel manzaraya, denize, göle, dağa. yeşilliklere bakıyorsa, bun lara engel teşkil edecek perdelerle gizlenmemeli, aksine bunlar, pencere vasıtasiyle odanın içine nüfuz edebilmelidir. Bunun için belki pencerenin yalnız bir kısmını perdelersek, diğer kısmım çıplak bırakmak Iüzumuhasıl **olacaktır. Belki, ağır perdeler yerine,** bir hareketle kaybolan, duvarın içine giren, eski stor tipi perde kullanmak gerekecektir Eğer evin iç. dışârıdân, rahatsız edecek şekilde gözükmüyorsa, **pencereye hiç perde takmamak, sadece çerçeve kısmının üstünü ufak bîr kenarla süslemek veya yalnız gece küllânılacak perdelerle yetinmek mümkündür. Ancak, gece kullanılacak perdeler bazen pencerenin üstüne, raya de-**

Yeni V.C. Ocakları

İstanbulda Taksim meydanında, yerlerde ve duvarlarda komünizmle mücadele sloganları var. Bunlar, sözde meçhul eller tarafından gece yarısı yazılmış, ama öylesine itinalı ve düzgün şekilde yazılmış ki, bu meçhul ellerin kaçmak için, yakalanmamak için hiçbir telâşa lüzum görmedikleri apaçık meydanda!

Olay gerçekten düşündürücüdür. Çünkü, bilindiği gibi, bütün dünyada komünizmin 1 numaralı propaganda aracı, "komünizm" kelimesinin mümkün mertebe çok duyulması ,yazılması, kullanılması ve memleket kalkınması için gerekli olan sosyal ve ekonomik reformlarla karıştırılıp halka sempatik gösterilmesidir. Komünistler birçok memleketlerde, meydanlarda toplanmış ve "kahrolsun komünizm" mitingleri düzenlemişlerdir. Gene komünistler birçok memleketlerde, memlekt kalkınmasına ışık tutan aydınlara ilim adamlarına, idealist politikacılara karşı çıkarcı zümrelerle birleşmiş! demokratik düzen içinde sosyal reformların başarı kazanmasını önleyici tedbirler alarak, iki aşırı ucun beraber hareket etmesini sağlamışlar, sözde bir "komünizmle mücadele" savaşına bizzat katılarak, karışıklık çıkarmışlardır. Çünkü komünizmin asıl hedefi, memleketi bölmek, bütün zaaflardan faydalanarak, kaleyi içinden fethederek, halkı aldatarak, komünizme elverişli ortamı hazırlamaktır. Komünizm memlekete ancak cehalet kapısından, sefalet kapısından ve bunların yarattığı zaaf kapısından, istismar kapısından girebilir.

Türkiye mütemadiyen artan nüfusunun, gerçekleri gören ve anlatan aydın ilim adamlarının ve bu yolda yürüyen cesur politikacılarının, Atatürkçü gençliğinin, uyanık vatandaşlarının, basınının baskısı altında yeni bir çığıra girmiştir. Haysiyetli ve müstakil bir dış politika ve demokratik düzen içinde memleketin büyük çoğunluğunu sefaletten açlıktan, çıplaklıktan ve habersizlikten kurtaracak olan sosyal ve ekonomik reformlarını yapma çabası içindedir ve büyük halk kitleleri bu hedefe doğru yönelmeye başlamıştır. İşte telâş buradan gelmekte, çıkarcı zümreler bu akımı durdurmak için birleşmektedirler. Türkiyenin kalkınması kimlerin işine gelmezse, onlar bugün birleşmişlerdir. Taksim meydanında bir yandan komünizmi tel'in ederken, bir yandan memleketi kurtaracak olan ve batı demokrasilerinde yüzyıllardır uygulanmakta olan bütün reformları komünizmle bir tutun sloganları korkusuzca duvarlara yazmışlardır. Reformlara bugüne kadar hiçbir şekilde sahip çıkmamış olan AP ise, bu yüzden kaybedeceği oyları hesaplıyarak, bütün çıkarcılara bağrını açmış, dün iktidara gelirken, bir Toprak Reformu Kanununu programına alma lüzumunu duyduğu halde, bugün bütün bu sosyal ve ekonomik reformları isteyenleri komünistlikle itham yoluna sapmıştır. Kay bedeceği oylan bu yolda telâfi edebileceğini hesaplıyarak, hiçbir sakınca görmeden, bu memleketin yarısından fazlasını, en köklü partisini, gençliğini, aydınlarını, sağlam kuvvetlerini komünist damgası ile damgalama çabasına düşmüştür.

AP, Ankarada bir Kadın Kolu kurmuştur. Bu kolun mensuplarının sloganları, gittikleri heryerde CHP'lileri komünistlikle itham etmektir. Afyonda bir otelin salonunda otururken, AP'li bir milletvekilinin, seçmenlerine aynı şekilde talimat verdiğini kulaklarımızla duyduk. Reformlara karşı akımı ancak bu yoldan önleyebileceklerini düşünüyorlar ama. komünizmin sempatik görünmesi için ellerinden geleni yaptıklarını acaba düşünemiyorlar mı? Oy alma pahasına bunu hoş göreceklerine inanmak benim için mümkün değildir.

Dünyanın her yerinde elbette ki komünist eğilimli kimseler vardır. Türkiyede bunların pek fazla olmadığını bugün hepimiz biliyoruz. Ancak sözde komünizmle mücadele kampanyası açanların, bu bir avuç komünistin ekmeğine nasıl yağ sürdüklerini bilmelerinde fayda vardır.

Nixon ile Kennedy cumhurbaşkanlığı mücadelesi yaptığı yıl Amerikada idim. Televizyonda sık sık bu amansız mücadeleyi seyretmiştim. Kennedy'nin en büyük handikapı katolik oluşu idi Çünkü katolikleri mutaassıp addeden amerikanlar, katoliklerden o güne kadar, değil bir başkan, bir idare âmiri meselâ bir hastahane başhekimi bile yapmak istemezler, bunu gelenek halinde uygularlarmş. Ama ben, Nixon'un, rakibini yenmek için elinde tuttuğu bu belki tek büyük kozu nasıl mücadele dışı bıraktığına şahit oldum, Nixon, amerikalılara hitap ettiği televizyonda hür bir memlekette din faktörünün bir şahıs için hiçbir zaman bir handikap olamıyacağı gibi bir avantaj da olamıyacağını tekrar ediyor ve seçmenlerin oylarını kullanırken başka ölçüler aramalarını istiyordu.

Evet seçimlerde politikacının en büyük kaygusu oy kaygusudur. Ama gerçek politikacının, gerçek liderin bunun üstündeki ihtirası, halkı doğru yola yöneltmektir. Politikacılarımızın, oy kaygusu yüzünden prensiplerini unuttuklarına çok şahit oluyoruz. Fakat bu onları vatan hainliğine kadar götürmemelidir. Komünizmle mücadele cephesi, gün geçtikçe, akıbeti malûm ""V.C" ocakları niteliğini kazanmaktadır.

Jale CANDAN

ğil, pencerenin İki kenarına doğru uza nan tahtadan kollara takılmakta ve ka panacağı zaman pencerenin üstüne getirilerek bir çengelle tutulmaktadır. Böylece perdeler gündüz vakti duvarları giydirmekte, fakat bütün manzarayı, hiç yer kaybettirmeden, odaya aksettirmektedir. Yazın bahçeye, terasa bakan bazı pencereler ve kapılar da, berber perdeleriyle kapanmaktadır. Berber perdeleri, uzun naylon iplere geçirilmiş çeşitli boncuklar, hasır motiflerle meydana gelmiştir.

Bazı pencereler ise kumaş yerine yağlıboya desenlerle, ama kısmen örtülmekte, bazı pencereler çıplak tutularak, vitray şeklinde, bir sanat köşesi haline getirilmektedir.

Balkona açılan bir kapı - pencere antik, eskisi gibi süpür süpür ağır perdelerle donatılmamaktadır. Böyle bir kapı - pencere için en şık şekil, açılır - kapanır, paravana gibi üstüste gelen ve pencerenin iki tarafında toplanan bir iç pancurdur. Bu iç pancuru duvar kâğıtlarının eşi ile kaplamak ya duvarı da, pancuru da kumaşla kapitone yapmak, yahut renk bakımından pancurlan duvarlara uydurmak mümkündür.

Yeni inşaatlarda çok moda olan iç pencereler, de vitraylar, yağlıboya desenler, iki cam arasına konmuş desenler, kumaşlar, eşyaya uygun dekoratif malzemelerle süslenmişte, açılınca da iki odayı irtibat haline sokmakta, mesafelerin daha geniş, odaların daha ferah olmasına yardımcı olmaktadır. Bu iç pencerelere "nefes kapısı" ismi verilmektedir.

Pencere doğramaları da son yularda büyük değişikliklere uğramıştır. Küçük bibloların yerleştirilmesine elverişli pencere çerçeveleri, evlerin yalnız içten değil dıştan da süslenmesine yardımcı olmaktadır.

Ankara

Ödül alan sanatçılar

sanatsevenler Klübü ilgi çekici bir teşebbüse girişti: her mevsim sonu, Ankarada, yılın en başarılı sahneye koyucusu ile en başarılı kadın ve erkek oyuncusunu, bir Jüri vasıtasıyla, seçmek. Bu seçimin ilki geçen ay İçinde yapıldı ve sonucu da ilan edildi.

Bu sonuca göre, geçen mevsimin Ankarada en başarılı sahneye koyucusu, Sermet Çağanın "Ayak Bacak Fabrikası"nı sahneye koymuş olan Güner Sümerdir. Bilindiği gibi, Güner Sümer bir süre amatör sahne çalışmalarında kendini denedikten sonra Parise gitmiş, orada T.N.P. de Jean Viların yanında eğitim görmüş, biri Parise gitmeden, biri Paristen döndük ten sonra iki oyun yazıp oynatmış, bunlardan sonuncusu olan "Bozuk Düzen"i geçen mevsim. İstanbul Şehir Tiyatrosunda kendisi sahneye koymuş ve uzun süre afişte tutmayı başarmış genç tiyatrocularımızdandır.

En başarılı erkek oyuncuya gelince: bu sanatçı da üstün oyunculuk değeri ve kalitesi üzerinde herkesin birleştiği Cüneyt Gökçerdir. Cüneyt Gökçer "On İkinci Gece"deki Malvollo rolüyle mev simin en iyi erkek oyuncusu seçilmiştir .Gerçekten de Gökçerin Malvollo kompozisyonu, yalnız Ankara ölçüsünde değil, yurt ölçüsünde, hattâ uluslararası ölçüde büyük bir başarıdır. Paris temsilleri münasebetiyle fransız eleştirmecilerinin hemen hepsi. Shakespeare"in bu ünlü kişisine kapandırdığı renkli, canlı ve etkileyici ifade üzerinde durmuşlardır.

En başarılı kadın oyuncu ise Beyhan Hüroldur. Beyhan Hürolun geçen mevsim seyirci üzerinde etki bırakan kadın sanatçılar arasında en çok oy almasının başlıca sebebi, Jean Genet'nin "Hizmetciler"indeki güzel oyunu devam ederken Recep Bilginerin "İsyancılar"nın Fadime Ninesinde, yepyeni ve bambaşka bir tip yaratmış, Fadime Nine'yi oyunun gerçek kahramanı olarak ön plâna çıkarmış olmasıdır.

Sanatsevenler Klubünün bu ödüller için görevlendirdiği Jüri, Munis Faik Ozansoyun başkanlığında, Refik Ahmet Sevengil, Lûtfi Ay, Metin And, Özdemir Nutku, Atilla Sav ve Sunullah Arısoydan kurulmuştu. Bu Jüriye mevsimin en başarılı rejisörü ile kadın ve erkek sanatçılarından başka en başarılı yerli oyununu seçme ödevinin de verilmemiş olması, bu güzel teşebbüsün önemli bir eksiği gibi görünmek tedlr öyle sanıyoruz ki Klübün idarecileri de bunu farketmişlerdir ve- hızlı bir gelişme halinde olan yerli oyun yazarlarımıza da ödülleri arasında yer vermekte gecikmiyeceklerdir.

Bir oyun yarışması

Milli Eğitim Bakanlığının, ilk Öğretim Haftası dolayısıyla açmış olduğu bir ilkokul oyun yarışması, gecen ayın sonlarına doğru neticelenmiş, yarışmaya katılan 135 oyundan yalnız 6'sının derece alabildiği anlaşılmıştır.

Herkesin katılabildiği bu yarışmanın bellibaşlı şartları, "İlk öğretimin önemi"ni belirtecek, çocuklarda insanlık, milliyet ve yurt sevgisini kuvvetlendirecek, ilkokullarda kolayca sahneye konulup oynanabilecek nitelikte olmasıydı. En geç 1 Mart akşamına kadar Bakanlığa gönderilmesi istenen oyunlardan Jürinin birden ona kadar değerlendireceği oyunlar sırasıyla 5000, 4000, 3000, biner ve yediyüzellişer lira telif hakkı verilerek yayımlanacaktı

Yarışmaya gönderilen oyunlar Tâlim ve Terbiye Kurulu üyelerinden Şükrü Kurganın başkanlığında Lûtfi Ay, Adnan Çakmakçıoğlu, Erol Aksoy, Sati Erişenden kurulu bir Jüride okunarak incelenmiştir. İnceleme sor nunda ikinci tura kalan oyunlar, ikinci blr incelemeye tâbi tutulmuş ve bunlardan hiçbiri birincilik ödülü için. yetecek kadar oy sağlıyamamıştır.

İkincilik Ödülünü Mustafa Necati Sepetçioğlunun "Mehmedin Beklediği" adlı oyununun kazandığı anlaşılmıştır. Jüri üçüncülük ödülünü almağa yeterli bir oyun bulamamış, dördüncü lük ödülünü Talip Apaydının "Dağın Yokuşu", beşincilik ödülünü de İ. Zeki Burdurlunun "Okula özlem" adlı oyunlarının kazandıkları anlatılmıştır.

Beyhan Hürol
Bileğinin hakkı

Geri kalan eserler arasında 6. ve 7. lik ödüllerini sırasıyla "Gerçek" imzalı "Tatil Sonu", Ünal Akpınarın "Karasakal diye biri"si ve İsmet Kürün gönderdiği oyun kazanmışlardır.

Yarışmada derece almış olan oyun ların kimlere ait oldukları jüri tarafından inceleme sırasında bilinmemiş, ancak inceleme sonuçlandıktan sonra, ayrı zarflar içinde mühürlü olarak sak lanan ve her rumuzun gerçek kişiliğini belli eden listelere bakılarak, derece alan oyunların yazarları tesbit edilmiştir. Bu oyunlar, yakında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından kitap halinde yayımlanacak ve İlköğretim Haftası içinde sahneye konulup oynanmak üzere bütün okullara gönderilecektir;

İzmir turnesi

Devlet Tiyatrosu, her yıl olduğu gibi bu yıl da-, Fuar zamanı İzmire gidecek ve 2 Ağustostan 20 Eylüle kadar, Açıkhava tiyatrosunda temsiller verecektir.

Turne repertuvarı henüz kesin şeklini almamışsa da, F. Dürrenmattın "Yaşlı Hanımın Ziyareti" ile Cevat Fehmi Başkutun "Buzlar Çözülmeden" adlı oyunlarının İzmire götürüleceği tahmin edilmektedir. Bu iki oyuna. son Anadolu turnesi dolayısıyla Genel Müdürlükte anlaşmazlık haline düştükleri, yeni sözleşmelerini de imzalamadıkları bilinen "İsyancılar" grupu ile olan durum olumlu bir gelişme gösterdiği takdirde, Recep Bilginerin oyununun da katılacağı söylenmektedir.

Filmler

"Karanlıkta Uyananlar"

Bir film aylardan beridir, tıpkı "Yılanların Öcü" olayında olduğu gibi bir sağ-sol, ilericilik-gericilik çatışması çerçevesinde ele alınmak talihsizliğine uğramaktadır. Bu film, yönetmen Ertem Göreçin "Karanlıkta Uyananlar"ıdır. Yersiz kararlan dillere destan olan sansürümüzden beklenmiyecek bir olgunlukla gösterme izni a~lan "Karanlıkta Uyananlar" önce salon bulmakta güçlük çekti. Sonra "Türk-İş", "Türkiye Milli Gençlik Teşkilâtı "Ankara Üniversitesi Talebe Birliği" gibi kuruluşların himayesinde özel gösterilerde basına, davetlilere tanıtıldı, İstanbulda beş sinemada birden gösterilmek imkânına kavuştu. Solcu basında çıkan övgüler, "otomatikman" sağcı basının şimşeklerini "Karanlıkta Uyananlar"ın üzerine çekti. Antalya Film Festivalinde işler daha da kızıştı: Hitlerin "hücum kıtaları"nı andıran bir "milliyetçi, mukaddesatçı" gençlik topluluğu, bir zamanlar amerikan yönetmeni Lewis Milestone'un "Ali Qulet in the Western Front - Batı Cephesinde Yeni Bir şey Yok" filminin gösterilişinde olduğu gibi etrafa bir baskı ve yıldırma havası vermeğe çalıştı. Festivalin jürisinde yer alan -DP'nin. "sanat uzmanı"- ünlü Dr. Burhanettin Onat, "Karanlıkta Uyananlar"' için "bunun yarısı Moskovada mı çevrilmiş?" diyerek, sanattan da, sinemadan da, siyasetten de, jüri üyeliğinden de ne anladığını, aynı zamanda Yassıada öncesi uykusundan hâlâ uyanmadığını ortaya koydu. "Karanlıkta Uyananlar" uluslararası festivallere katılmak üzere müracaat ettiği vakit ilgililer. bu yılki protokollerde festivallere katılmak diye birşeyin olmadığını, ancak filmi seyrettikten sonra "hatırladılar". Son olarak da Adana sinemalarında gösterilmeğe başlanan filmin her seansında yine "milliyetçi, mukaddesatçı" gençlerin hadise çıkardıkları, sinemacıları dövdükleri gündelik gazetelerin sürekli haberi haline geldi.

"Karanlıkta Uyananlar"ın macerası henüz bitmiş değildir, önümüzdeki günlerde Varna Festivali, taşra sinemalanndaki ilk gösterimler, önümüzdeki mevsimde İstanbul dışındaki büyük şehirlerde yapılacak ilk gösterimler yeni olaylara gebedir.

Beyazperdede işçi

Bütün bunlar bir bakıma filmin iş yapma imkânını da arttırmaktadır, ama bu arada kaleme alman aşırı övgüler de, aşırı yergiler de filmin gerçek değerinin anlaşılmasına engel olmaktadır, öküz altında buzağı arama uzmanları ile heyecanlarına gem vuramıyanlar karşı karşıya gelince, tozdan dumandan göz gözü görmemektedir. Bununla birlikte, yurdumuzun içinde bulunduğu şartlarda böyle bir durum beklenmedik birşey de değildir.

"Karanlıkta Uyananlar" toplumsal bir konuyu ele almaktadır, bu konu perdemizde ilk defa işlenmektedir. Konu da, yeni yeni çözülmesine uğraşılan işçi - işveren münasebetleridir. Böyle olunca, çözüm yolları aranan bu toplumsal meseleyi ele alan "Karanlıkta Uyananlar"ı sinema özelliklerinin ötesinde herkesin kendi dünya görüşüne göre yorumlamasına, yön tutmasına şaşmamak gerekir.

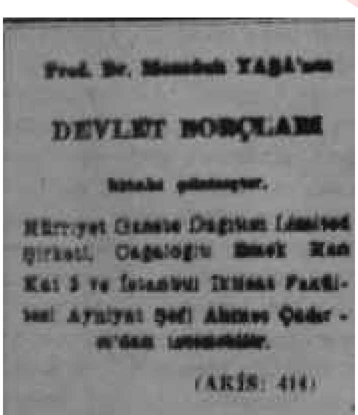
"Karanlıkta Uyananlar", bir boya fabrikasında toplu iş sözleşmesinin imzalanması çevresinde gelişen olayları işlemektedir. Göreç, bu olaya dayanarak çeşitli temaları öne sürmek,

"Karanlıkta Uyananlar"da Beklan ve Ayla Algan
Aydınlıkta uyuyanları ürküttü

bunları **dâr** veya geniş ölçüde ele almak **fırsatını bulmuştur**. İşçi - **işveren** münasebetleri, sendikâcilik- **sarı** sendikacılık, grev, iişçilerin bilinçlenmesi, yerli sanayi ile ithalatçılık arasındaki çatışma, içinde yaşadığı toplumun meseleleri karşısında aydınların ilgisi veya ilgisizliği, bu temaların başlıcalarıdir.

Göreç, doğrudan doğruya işçi - işveren münasebetlerine, sendikacılığa, grevle ilgili konulara yöneldiği vakit daha başarılı olmaktadır. Bunda, filmin asıl konusunun bu olması kadar, Göreçin kendi tecrübelerine dayanmasının, bunlardan geniş ölçüde yararlanmasının da herhalde büyük payı bulunmaktadır. Yönetmen Göreç aynı zamanda bir sendika yöneticisidir ve "Karanlıkta Uyananların yapımcılarından Lütfü Ö. Akadla birlikte sinema endüstrimizdeki ilk grevin başarıyla yürütülmesinde önemli bir rol oynamıştır. Göreçi toplumumuzun bir başka önemli meselesi olan toprak konusunu ele aldığı bir önceki filmi "Kızgın Delikanlı"nın başarısızlığına düşmekten alıkoyan en önemli hususun bu olduğu yanılmaksızın ileri sürülebilir "Kızgın Delikanlı"nın iptidaî, "şematik", kutu yapısı, kovboy filmlerini andıran kuruluşu, komedi ile dram arasında bocahyan, sık sık da vodvile kayan tutumu, karikatürleştirilmiş tipleri, toprak meselesini sadece iri iri lâflarla çözme çabası "Karanlıkta Uyananlar"da yoktur. -Karanlıkta uyananlar'ın insanları, "Kızgın Delikanlı"da olduğu gibi Amerikadan boksör olarak dönüp işlerini yumruk gücüyle çözmeğe ugraşmâmakta, tek başlarına bütün bir kasabayı dize getirmemekte, beklenmedik kaynakların beklenmedik yardımlarıyla işlerini yoluna koymamaktadırlar. "Karanlıkta Uyananlar'ın insanları iyi ve kötü, güçm ve *zayıf* yönleriyle karşımıza çıkmakta, korku ve cesaretleri, umut ve kuşkularıyla yollarını adamakta, kararsızlıktan kurtulup yavaş yavaş bilinçlenmekte, sonra elbirliğiyle dertlerine çare aramağa çalışmaktâdırlar. zaman, zaman "Kızgın Delikanlı"da olduğu gibi kuru bir didaktiznie kaçan sahnelere, bir takım "slogan"lara rastlanması "Karanlıkta uyananlar"da pek yadırganmaktadır, Çünkü bütün bunlar, kendileri de "işin elifbesinde" olan sendika yöneticilerinin kendilerinden pek farklı olmayan arkadaşlarıyla münasebetlerinde ortaya çıkmaktadır. Göreç düz, sade bir anlatımla, ölçülü bir tutumla, bir grev arefesinden greve kadar bir fabrika işçilerinin geçirdiği gelişmeyi başarıyla yansıtmaktadır.

Başarılar ve aksaklıklar

Grev kararıyla birlikte birdenbire başgösteren sevinci, heyecanı, da yanışmayı anlatan kalabalık sahnelerde bu başarı, pedemizde pek az rastlanır çeşittendir. Göreç bu toplumsal olayların yanısıra. Beklan - Ayla çiftinin canlandırdığı işçi çevresinden sevgililerin macerasını da yine bu tabloyu zenginleştiren bir unsur olarak başarıyla kullanmaktadır. Ama Göreçin aynı başarıyı Tülin Elgin - Fikret Hakanla canlandırdığı sevgililerde de gösterdiği söylenemez.. Gerçekte bu ilişki filme hiçbir şey kazandırmayan aksine dikkati asil konudan başka yönlere-çeken, bu yönleri de hakkıyla veremeyen bir "yan hikâye" olarak yersiz ve gereksizdir, Bu hikâye bir yandan da asıl konunun kuruluşundaki sadeliği bozan bir unsurdur. Ressam kız (T. Elgin) ve onun arkadaş çevresiyle verilmeğe çalışılan tema yaşadığı topluumun meselelerine sırt çevirmiş teması- bu bakımdan filmde bir yama gibi durmaktadır.

Filmin sade yapısını bozan ve ona bir bakıma iş filmlerinde yapıldığı gibi "entrikâyı kuvvetlendirmek için" katılmış gibî görünen bir unsur da, fabrika sahibinin ve oğlunun akıl hocasıdır. Kenan Parsın canlandırdığı bu tip giderek hemen filmde rastlanan bir "kötü adam" kalıbına dökülmekte ve filmi amacına aykırı bir yöne sürüklemek tehlîkesi taşımaktadır: "Karanlıkta Uyananlar"da işlenen fikirlerden biri, bütün aksaklıkların insanların iyilik veya kötülüklerinden değil, toplum düzenindeki bozukluklardan ileri geldiği fikridir. Oysa, Parsın canlandırdığı ikiyüzlü adam, işlerin kötüye gitmesinin tek sebebi gibi görünmekte ve sonunu fabrika sahibi ile oğlunun, bu kötü, dalavereci akıl hocası olmasa bütün işler yolunda gidecekmiş düşüncesine yol açmaktadır. Bu iki gereksiz yön bir yana bırakılsaydı hem filmin düz, sade yapısı aksamaz, hem de sendika yöneticisi Ekremin (B. Algan) ve öbür işçilerin bilinçlenip greve yönelmeleri gibi filmin temasının en önemli yönünü meydana getiren nokta daha rahat, daha derinliğine işlenmiş olurdu.

"Karanlıkta Uyananlar"in oyuncu kadrosu -gerek perdeden, gerek sahneden gelenler, gerekse alıcı karşısına ilk defa çıkanlar- topluca başarıya ulaşmaktadırlar. Hattâ Fikret Hakanın öbür filmlerindekinin aksine burada biraz daha tutuk oyununa karşılık, ilk defa beyazperdede görünen Beklân ve Ayla Algan çiftinin daha rahat bir oyun çıkardıkları söylenebilir,İki görüntü yönetmeniyle çalışmanın da doğurabileceği olumsuz etki korkulduğu kadar değildir. Filmin bazı bölümlerinde görüntü, çerçeveleme ve tempo bakımından Akadm etkisi kendini duyurmaktadır. Fakat "Karanlıkta Uyananlar"ın en büyük başarısı hiç şüphesiz, "Kızgın Delikanlı"daki başarısızlığından yılmayarak. aksine bu başarısızlıktan yararlı sonuçlar çıkararak sade içten, dürüst ve heyecan verici bir film meydana getiren Göreçindir. Bu filmin, geride bıraktığımiz mevsimin, 160 filmlik yapımının karanlığında uyanan tek eser olması ona ayrı bir önem kazandırmaktadır.

F E N

Feza

Sırrı çözülmeyen denemeler

Geçirdiğimiz haftanın sonunda dünya haber ajansları, yeryüzündeki bazı bilimsel "uzay dinleme istasyonları"na atfen Sovyetlerin yeni bazı uzay denemeleri yapmakta olduklarını yayınladılar. Bu istasyonlar İtalya ve Almanyadaydı. Zaten roketçilikte, uzay araştırmalarında türlü sebeplerin etkisiyle geride kalmış, ama bilim ve fen alanlarında ileride bulunan ülkelerin hepsi hiç değilse uzay olaylarını, zengin ve uzay yarışında önde bulunan ulusların dünya halk oyunu hayrette bırakan denemelerini yerden olsun izlemeye imkân bulmaktadırlar. Bunların uzay çalışmalarındaki yardımları konunun önderi olan ülkelere büyük avantajlar sağlamakta, karşılığında da uzay alanında oldukça geri durumdaki bu ülkelere bilimsel alanda büyük bir şeref kazandırmaktadır.

İşte bu bilim merkezlerinden İtalyada Torino şehrinin yakınlarındaki Torra Bert Uzay dinleme istasyonunun başında bulunan Judica ve Cor-' Jia adındaki iki kardeş, uzaydan aldıkları iki ayrı işaretten, Sovyetlerin dünya halk oyundan habersiz olarak yepyeni bir deneme yapmakta olduklarını ortaya koydular. Bu bilim adamlarının görüşü, gelen radyo işaretlerinin iki ayrı frekansta oluşundan bu defa Sovyetlerin iki ayrı uzay aracını birden fırlattıkları ve böylece Amerikalıların son ikili uzay uçuşunda denemeyi tasarladıkları, ama son dakikada vazgeçtikleri "randevu" manevrasını gerçekleştirmeye koyuldukları yolundaydı. Bilginlerin buna, işaretlerin dünyanın çevresinde dönmekte olan uzay araçlarının yerlerini kestirmek suretiyle hükmettiklerini sanan çevreler, Sovyetlerin neden bu denemeyi halk oyundan gizlediklerini tahmin edememişlerdir.

Bu tahminlerin yanısıra Almanyada maden ve endüstri bölgesinin tam ortasında bulunan Bochum dolaylarındaki bîr rasathane de iki Sovyet uzay aracından gelen işaretleri izlemekte olduğunu bildirmişti. Hattâ rasathanenin müdürü Heinz Keminski bunların bir süre sonra birden kesîliverdiklerine dikkat etmiş ve olayı yorumlamaya çalışarak bu kadar kısa, süren bir uzay denemesi yapılamıyaca gına göre, olsa olsa, Sovyetlerin ileride yapacakları bir ikili uzay uçuşunun provalarını yapmak üzere, uzaya, içersinde insan bulunmayan iki ayrı uzay aracı fırlattıkları kanısında olduğunu bildirmiştir. Sovyetlerin, Cumartesi giriştikleri ve haftanın başında Pazartesi sabahı sona eren bu denemeleri herhalde, dünya halk oyunda, esrar perdesiyle birlikte merak da uyandırmakta gecikmemiştir, İşin içyüzü ise belki ileride öğrenilebilecek, belki de hiç öğrenilemeyektir.

Denemenin amacı

Oysa ki "uzayda randevu" adı verilen manevraların artık gizli kapak lı tarafı kalmamış gibidir. Bunların üslerine düşülmemesindeki amaç ise çoktanberi bilim ve teknik adamlarını ilgilendirmekte ve üzerinde uzunboylu araştırmalar ve geliştirmeler yapılmasının nedenini teşkil etmektedir. Bu nedenler iki yönden incelenebilir: ilkin "uzayda buluşma tekniği" adı verilen işlemler, ilerideki uzay araştırmalarında yepyeni ufuklar açacaktır. Asıl önemli olan yönü ise düşman bir ülkenin göndereceği ve atmosfer dışından gelmekte olan güdümlü mermilerin -bunlara son hafta Sovyet li derlerinden Brejnef Batılıları tehdit eden konuşmasında değindi- yörüngesinde imha edilebilmesidir.

Birinci husustan, ileride yer çevresinde veya uzayın herhangi bir noktasında kurulacak "uzay istasyonları" teşkilinde faydalanılacaktır. Böylelikle, yerden fırlatılacak roketlerin parçalar hâlinDE uzaya taşıyacakları -bir tek roketle fırlatılamayacak kadar büyük ve ağır olan- istasyon gövdeleri uzayda bir noktada toplanacaklar, sonra yine başka roketlerle o noktaya gönderilecek gövdeyi teşkil edeceklerdir. Bu istasyonlar, uzayda her türlü gözlem, kontrol ve uzaydan denetleme işlemini yapacakları gibi, çok sonraları ileri uzay bölümlerine yapılacak uzun yolculuklarda ara istasyonu görevini de yerine getirecekler, uzayyolcularının *araç* değiştirmesinde kullanılacaklardır.

Savaş ânında düşmanın yer çevresinde yörüngeye sokacağı ve istediği anda ateşleyerek yeryüzündeki belirli bir hedefe doğru fırlatacağı "yörünge roketleri" ise ancak onlarla ayni bir yörüngeye girecek ve bulundukları yere ulaşacak karşı roketlerle yokedilebileceklerdir. Bu yönden bakılırsa "uzayda buluşma tekniği"nin saf matematik bir teori olmaktan ve kâğıt üzerinde kalmaktan kurtarılarak bir an önce deneme alanına aktarılmasında hem Sovyetlerin, hem de Amerikalıların neden hu kadar titizlik gösterdikleri, hattâ denemelerine gizlilik verdikleri kolayca anlaşılır.

Uzayda iki ayrı cismin birbirine ulaşabilmesi için yörüngelerinin aynı, hızlarının da birbirine yakın olması gerektir. Yoksa yörüngelerin birbirinden farklı veya hızlarının "eşzamanlığı" sağlayamayacak ölçüde birbirinden farklı bulunması takdirinde "buluşma" imkânsız olacaktır. Bu durumda her nekadar teorik olarak yörüngelerin ve hızların biribirine uydurulması mümkünse de, uygulama alanına geçildiğinde karşılaşılması mümkün problemlerin, güçlüklerin çözümlenebilmesi ancak bu "randevu tekniği"nin çokça denenmesi yoluyla mümkün olabilecektir. Herhalde insanoğlunun aya ulaşması yolunda daha denenmemiş, ancak kâğıt üzerinde kalmış birçok problem önümüzdeki yıllarda uzay araştırmalarıyla uğraşan bilim adamlarını ve teknisyenleri bir hayli terleteceği benzemektedir.

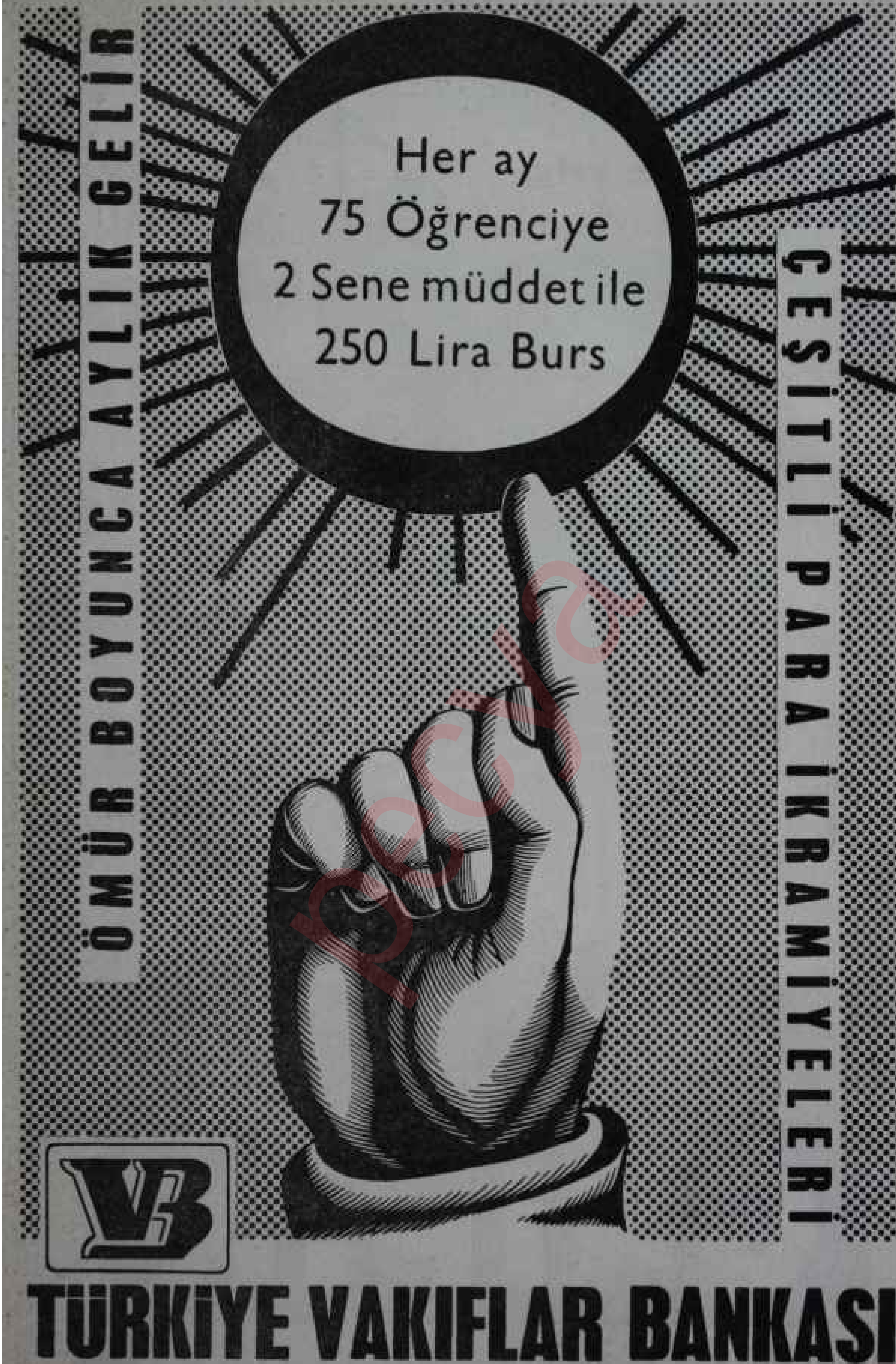

TÜRKİYE
İŞ
BANKASI
PARANIZIN
İSTİKBALİNİZİN
EMNİYETİ

Fazla güneşte durmaktan
ileri gelen
baş ağrılarına karşı

GRİPİN

FAYDALIDIR

(Basın A: 1032 — (03)